

Da bi se življenje občanov pocenilo in posodobilo

Na zborih volivcev organizatorjem zborov tudi očitajo, da ne predstavljajo dosedanje dejavnosti, strokovne usposobljenosti in konceptov, ki jih zastopajo predlagani kandidati. Ponekod odgovarjajo na te očitke s trditvijo, da niti še ni do kraja jasen koncept razvoja republike in občin; kako naj bi torej kandidati za skupščine razlagali koncepte svojega prihodnjega dela, če bodo izvoljeni. Najbrž bi bilo težko natančno povedati, kaj bo zraslo novega v mejah politično-teritorialne skupnosti v prihodnjih letih in kaj vse bo nova skupščina storila, da bi se življenje občanov pocenilo in posodobilo, toda prav bi le bilo, če bi se kandidati javno opredelili za uresničitev gospodarske in družbene reforme, za uveljavljanje načela delitve po delu ter volivcem tudi obljubili, da se bodo odločno zavzemali za uresničitev vseh njihovih ekonomsko in družbeno utemeljenih predlogov, kako izboljšati gospodarjenje in življenje občanov. Prav nove skupščine bodo morale izbojevati bitko za reformo, kar pa pomeni »računati predvsem na lastne sile«. V skupščine naj bi prišli predvsem ljudje, ki ne iščejo vzrokov vseh gospodarskih težav samo v napačnih zakonih, v birokratskem delu državnih organov, ampak vidijo možnost za reševanje problemov predvsem v svoji delovni organizaciji in v svoji komun.

Delavska enotnost 18. II. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Ne potrebujemo pokojnin, temveč delo!

Primanjkljaj v skladih socialnega zavarovanja je povzročil živahno razpravljanje v javnosti, pa tudi nekatere ukrepe za varčevanje. Pri tem so bili mnogi prizadeti, med njimi tudi bivši borci. Razumljivo je, da smo skušali prek javne tribune, kakršna hoče biti naš list, seznaniti javnost s težavami, z vsem, kar našim ljudem ni všeč. Objavili smo izjave skupin bivših borcev z Jesenic in Novega mesta ter odgovore nanje, o vprašanju upokojevanja sorazmerno mladih ljudi pa smo spregovorili tudi prek uvodnikov in poročil z zasedanj raznih komisij in odborov, tako tudi republiškega odbora ZZB.

Gradivo, objavljeno v našem listu, je vzbudilo mnogo pozornosti in razpravljanja med člani ZZB. Odločili smo se, da bomo objavili nekaj mnenj posameznikov o teh zadevah, pa tudi o drugem, kar jim ni všeč v našem javnem življenju.

Rudi Pušenjak-Uragan, upokojenec, Maribor: Ogorčen sem nad tem, da smo bivši borci v očeh mnogih ljudi zaradi tendencioznega in senzacionalističnega pisanja po nekaterih časopisih zdaj kakšni lenuhi in izkoriščevalci, ki ne marajo delati in so si zato priskrbeli pokojnine. Po drugi strani pa v nekaterih podjetjih, ko

zmanjšujejo število delavcev, silijo naše ljudi v pokoj, češ pojdi raje ti, ki imaš pogoje za pokojnino, kot pa da gre kdo drug, ki teh pogojev še nima. Zdi se mi tudi, da upokojevanje naših ljudi iz vojske in notranjih zadev ni najboljša rešitev.

Kar nas je še »mladih« upokojencev, bi zelo radi delali, samo če bi nam dali za to možnost, saj se nekateri še čutimo sposobne. Toda povsod se te otresejo, češ kaj iščeš delo, ko pa imamo toliko drugih, mlajših, sposobnejših, ki niso zaposleni, ti pa imaš pokojnino.

Najbolj sem ogorčen, ker tudi nekateri bivši borci, ki so še zdaj zaposleni, skušajo naše negodovanje prikazati kot godrnjaštvo in splošno nezadovoljstvo. Tudi pri nas imamo take in pred kratkim sem slišal nekaj takih očitkov od nekoga, ki je bil nekoč moj soborec, pa ga je polomil in smo ga po kazni odstavili. Jaz sem bil član sodišča...

Albinca Hočvar-Mali, narodni heroj, Maribor: Sprašujem se, zakaj so naše ljudi sploh upokojevali, med njimi tudi mene. Ne

koč smo bili za družbo koristni, potem pa naenkrat nismo bili več. Toda vedno smo prispevali po svojih zmožnostih, nekateri več, drugi manj.

Očitajo nam, da nimamo potrebnih šol za poklice, ki smo jih opravljali. To je deloma resnično, toda zakaj je tako? Po vojni so nas pošiljali sem ter tja na razne delovne in druge akcije, prosili smo, naj nas pošljejo v šole, pa so nam govorili, da zdaj ni časa, da šola ni potrebna. Zdaj pa nas sprašujejo, kje imamo »kvalifikacije«.

Boli nas skoraj vse, s katerimi se pogovarjam, da smo upokojeni, čeprav bi lahko še kaj delali. S tem so prizadeli naš ponos.

V posebno nerodnem položaju smo tisti, ki smo šli v NOV zelo

mladi. Že tako smo najbolj prizadeti, saj v dobi, ko človek raste, nismo imeli ne prave hrane ne drugega, kar potrebuje človek, samo težave in napor so nas spremljali.

Očitajo nam, da smo breme družbi. Počutimo se kot razoroženi pred sovražnikom. In kaj si lahko misli mlad človek, ko nas gleda, da postopamo, čeprav bi radi še delali? Večina jih ve, da nismo odšli v pokoj na lastno željo, zato sklepa, kako so nas »odžagali«. Ko nas gleda, pa si tudi misli: tudi mi bi doživeli enako usodo, če bi se bilo še kdaj treba bojevati; ko nas ne bi družba več potrebovala, bi se nas znebili tako, kot so se teh...

Protestiram proti temu, da bi nas sploh kdaj imenovali pro-

(Nadalj. na 3. strani)

Ob jubileju Rdeče armade

Februarja letos proslavlja sovjetska armada svoj devetindeseti rojstni dan. Že kmalu po ustanovitvi je kalila svoje izkušnje v bojih z nemškimi intervencijskimi četami; komaj se je polegel hrup oktobrske revolucije, je morala nastopiti tudi proti upornim belogardističnim generalom in jih je tudi uničila. Posebno veliko vlogo je odigrala v drugi svetovni vojni. Bitka pri Stalingradu, sedanjem Volgogradu, je pomenila preobrat na bojiščih druge svetovne vojne in je okrenila kolo zgodovine človeštva. Danes štejemo sovjetsko armado med najmoderneje armade na svetu. V dobi vzpona jedrske tehnike so raketne enote in atomske podmornice njeno glavno jedro in lahko zadrže vsakega napadalca ter ga onemogočijo.

Namesto »Mnenje občana«, izposojena karikatura iz »Pavilje«

— Saj takrat mi ni bilo žal, ko sem v hribih nogo izgubil, zdaj bi mi pa zelo prav prišla, da bi nekatere nekam sunil!

V. Mlekuž

Volitve niso parada

Vsi politični činitelji — kakor temu pravimo — se strinjajo, da naše volitve v aprilu niso parada, marveč sestavni del neprekinjenega dela. Toda sedaj smo priče neredkih pobud, naj bi te dni v tisku in radiu nekoilko več pisali oziroma govorili o uspehih in dosežkih in ne ravno redkih ugotovitvah, da je naša volilna kampanja preveč tiha, nekam pretirano poslova. Za besede o uspehih in dosežkih bi bilo treba najti nekoliko več prostora v predvolilnih pogovorih, toda ne zaradi propagande, marveč zato, ker gre za volitev ljudi, ki bodo odgovorni za delo, ki ga bo treba opraviti v prihodnje. Zato bi bilo koristno, da bi tudi volivci in kandidati vedeli, katera dela reforme so že opravljena, a za katera bo še treba zasukati rokave. Ekonomika politika — 18. II. 1967

Mladina je prihodnost...

V Ljubljani je 16.000 članov Zveze komunistov, od tega pa le 739 mlajših kot 25 let, kar predstavlja — 4,7 %. Načelno smo stvar jasne, mlade je potrebno sprejeti, ker ni prav, da se vzgajajo izven Zveze komunistov in je vključevanje mladine eden od pogojev za boljši razvoj organizacije in družbe v prihodnje. Tudi osnovne organizacije poudarjajo željo, da bi sprejemale mlade ljudi, vendar iz podatkov vidimo, da želje same po sebi še ne rodijo vedno konkretnih rezultatov. Delo — 20. II. 1967

Zbirka za debelo knjigo

Začetno od »končnih proizvodov« od junija 1965 do konca lanskega leta so skupščinski zbori (zavrnjenih predlogov nismo šteli) sprejeli 197 zakonov, 68 odlokov, 134 sklepov, 14 priporočil in 2 resoluciji. Kar lepa bera za tistega, ki jih morda za konjčke zbira. Večer — 12. II. 1967

Pokojnine čedalje bolj na dnevnem redu

Skupščina jugoslovanske skupnosti socialnega zavarovanja se je danes sesla v Beogradu pod predsedstvom Riste Mihailovića in ocenila, da bi morali samoupravni organi socialnega zavarovanja v republikah takoj sprejeti sklepe o valorizaciji pokojnin v letosnjem letu. Vsako odlašanje zaradi različnih mnenj o tem, kaj naj bi bila podlaga za valorizacijo, samo še bolj otežuje eksistenco upokojencev. Priporočili so, naj bi pokojnine sprito čimprej možnost skladov valorizirali s sredstvi, ki jih imajo zdaj na voljo. Ta sredstva so tolikšna, da se pokojnine realno ne bi morale povečati za več kot povprečno za približno 5 odstotkov. Delo — 21. II. 1967

Tudi to je uvoz

Po podatkih carinske uprave smo lani uvozili 15 tisoč in 535 osebnih avtomobilov, kar je za 63 odstotkov več kot predlanskim. Naši državljani so lani uvozili tudi 4150 kamionov in drugih tovornih vozil, a to je nekaj manj kot v letu 1965. Politika — 20. II. 1967

Zapiranje vrat, namesto več izmen

V prvem letu reforme se je gospodarstvo v glavnem usmerilo k zmanjšanju števila zaposlenih delavcev, predvsem tistih, ki so bili za proizvodnjo očino preveč. Na podlagi tega je prišlo tudi do povečanja delovne storitosti. To usmeritev delovnih skupnosti na te spremembe še niti drug pojav. Delovne organizacije so se začele zapirati tudi proti novim delavcem. To je povzročilo številne dileme, nejasnosti in različne ocene, kar zadeva družbeno primerenost povečanja delovne storitosti na račun zmanjšanja števila zaposlenih delavcev. Komunist — 17. II. 1967

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE Svilanit KAMNIK

Topliško in klimatsko zdravljenje vojaških vojnih invalidov

»Kako bo letos s topliškim in klimatskim zdravljenjem vojaških vojnih invalidov? Ali so sredstva za to zdravljenje zagotovljena, ali bodo kaj okrnjena?« Taka in podobna vprašanja mi v zadnjem času postavljajo posamezni vojaški vojni invalidi, toda nič določnega nisem vedel o tem in zato jim tudi odgovoriti nisem mogel. Ker pa ta vprašanja terjajo jaseen odgovor, sem naprosil tovariša Justa Miklavca, pomočnika republiškega sekretarja za zdravstvo in socialno varstvo SR Slovenije, da mi vsa to zadevo nekoliko podrobneje obrazloži.

Naglasiti moram, da pri tem ni šlo za kak uraden pogovor; nisem mu postavjal formalnih vprašanj, na katera naj bi mi odgovorjal. Skratka, to ni bil intervju, marveč tovariški pogovor. Iz njega posnemam tele ugotovitve:

V letu 1966 je bilo v Sloveniji na topliško zdravljenju 776 vojaških vojnih invalidov, na klimatskem zdravljenju pa 763. Sprito tega, da jih je bilo v letu 1965 na topliško zdravljenju le 734 in na klimatskem 682, je videti, da se je njihovo število lani znatno zvišalo. Poprečni izdatki topliškega zdravljenja za enega invalida so lani znašali 103.239 S-din, klimatskega pa 77.888 S-din. Skupni stroški lanskega topliškega zdravljenja vojaških vojnih invalidov so dosegli 80.113.550 S-din, klimatskega pa 59.428.538 S-din.

Sredstva, predvidena v enaki višini, bodo letos dotekala še iz zveznega proračuna. V prihodnje pa jih bo morala zagotoviti republika. Tako je namreč predvideno z osnutkom novega zakona o vojaških vojnih invalidih. Toda ne glede na to — teh sredstev tudi v prihodnje ne bo mogoče zoževati. Že površni podatki nam namreč kažejo, da je zdravstveno stanje vojaških vojnih invalidov res slabo, zato ne bo mogoče varčevati pri sredstvih, ki so potrebna za njihovo topliško in klimatsko zdravljenje.

V svojem pojasnjevanju celotne problematike zdravljenja vojaških vojnih invalidov je Just Miklavc še posebej opozoril na precejšnjo razliko v ceni med topliškim in klimatskim zdravljenjem. Za to se bo treba

v prihodnje pogovoriti z zdravniškimi komisijami, da bi v primerih, ko gre za enak učinek, raje predlagale za posamezne invalide klimatska namesto topliška zdravljenja. S tem bi prihranili nekaj sredstev, ki bi jih s pridom porabili za zvišanje števila tistih, ki se poslužujejo tega zdravljenja. Opozoril me je tudi na statistične podatke, ki kažejo, da se zdravljenja poslužujejo povečini invalidi z nižjo invalidnostjo in da je med njimi le malo amputirancev. Težko bi bilo ugotoviti, kje so za to vzroki. Toda po vsej verjetnosti bi bilo treba v klimatskih zdraviliščih razmišljati o posebnem programu utrjevanja krnov amputiranih okončin, bodisi s fizioterapijo ali pa s primerno telovadbo.

V Sloveniji imamo sicer mnogo toplic, v katerih se invalidi zdravijo, a klimatski zdravilišči sta le dve in to planinsko v Mojstrani in obmorsko v Strunjanu. Statistični podatki o zdravljenju invalidov v zadnjih letih kažejo, da mislijo invalidi, da jim je zdravljenje koristno samo v juliju in avgustu, čeprav zdravniki ugotavljajo, da je za določene bolezni zdravljenje primernejše spomladi ali jeseni. Posledica tega je, da je pritisk vojaških vojnih invalidov na ti dve klimatski zdravilišči zelo močan v poletnih mesecih, a spomladi in jeseni ostane tam del kapacitet, namenjenih invalidom, neizkoriščen. Enako je tudi s topliškim zdravljenjem.

Če pa pogledamo v predpise o klimatskem in topliškem zdravljenju, vidimo, da je to zdravljenje ne samo dovoljeno,

marveč tudi mišljeno za vse leto. Kadarkoli torej invalid čuti potrebo po klimatskem ali topliškem zdravljenju, ga zdravnik lahko pošlje na tako zdravljenje. Zato tudi zdravniške komisije obstajajo vse leto — res pa je, da imajo le-te največ dela spomladi, ker si invalidi skušajo zagotoviti mesta v raznih zdraviliščih v mesecih juliju in avgustu. Iz tega se da sklepati, da skušajo mnogi svoje klimatsko ali topliško zdravljenje povezati z družinskim dopustom, kar pa je v nasprotju z zakonskimi določili.

Vse to nas opozarja na potrebo po sodelovanju službe invalidskega varstva z združenji vojaških vojnih invalidov, ki naj bi vplivala na svoje člane, da se javljajo na klimatsko in topliško zdravljenje vse leto in ne samo v poletnih mesecih. Le tako bo razporeditev lažja in marsikomu bosta prihranjena jeza in negodovanje, ker bo na zdravljenje deležen večje udobnosti pa tudi pozornosti. Potrebno je torej doseči enakomerno potekanje tako topliškega kakor tudi klimatskega zdravljenja, zato naj se vojaški vojni invalidi javljajo za to zdravljenje že sedaj.

Pri vsem tem ne gre prezreti tudi tega, da je treba tudi topliško in klimatsko zdravljenje povezati z izvajanjem gospodarske reforme. To pa je mogoče doseči z natančnim izvajanjem zakonskega določila, ki pravi, da ima pravico do tega zdravljenja le tisti, ki si je med letom zdravil bolezen, zaradi katere ga zdravniška komisija pošilja na klimatsko oziroma topliško zdravljenje.

Pugwash konferenca v Zagrebu — Predstavniki Pugwash gibanja — skupine proti širjenju jedrskega orožja in za mirno uporabo atomske energije, ki se mu pridružujejo mnogi svetovno znani fiziki, matematiki, sociologi in biologi iz več evropskih držav — so se v Zagrebu pogovarjali o evropski varnosti. Eden izmed ciljev tega mednarodnega srečanja je bila izdelava programa, s katerim bi preprečili širjenje jedrskega orožja v Evropi in organizirali brezatomsko cono od Skandinavije do Balkana. Program bodo predložili evropskim vladam.

Razorožitelna konferenca v Ženevi — V Ženevi poteka konferenca 17 držav o razorožitvi. Na dnevnem redu je tudi spora o prepovedi širjenja atomskega orožja. Predstavniki delegacij poudarjajo, da bodo potrebna še dolgotrajna in vztrajna pogajanja med zahodnimi državami samimi, preden bodo dosegli soglasje o osnutku sporazuma, s katerim bi prepovedali širjenje jedrskega orožja. Britanski minister za razorožitev lord Chalfont pravi, da bo država, ki ne skleni pogodb o prepovedi širjenja atomskega orožja, prevzela nase velikansko odgovornost.

Rapacki v Londonu — Široki akciji v okviru Evrope za atomsko razorožitev se je pridružilo še eno dejanje: London je obiskal poljski minister za zunanje zadeve Rapacki, čigar ime je že več kot deset let povezano z načrtom o brezatomski coni v srednji Evropi. Kaže, da Britanija postaja Rapackemu dober sodelavec; v Londonu in v Varšavi upajo, da Britanija ni več tako navezana na ZDA, kakor je bila. Nobenega dvoma ni, da bi Britanija rada omejila atomsko oboroževanje in bo, kot pravijo, pomagala razoroževati velikane.

Pritožbi esesovcev zavrnjeni — Zahodnonemško višje sodišče je zavrnilo pritožbi dveh bivših esesovskih oficirjev, ki so ju zaradi krivde za množično iztrebljanje Židov v Jugoslaviji obso-

V žarišču dogodkov

dili na zaporne kazni. Gre za bivšega majorja Friedricha Praedla, obsojenega na sedem, in bivšega kapetana Harryja Wentritta, obsojenega na tri leta zapor s težkim prisilnim delom. Sodili so jima junija lani v Hannoveru.

Kakšno je ozadje atentata na Kennedyja? — Javni tožilec v New Orleansu Jim Garrison, je nedavno izjavil, da ima v rokah podatke o zaroti ob atentatu na predsednika Kennedyja v Dalasu. Nikakršnih informacij niso odstopiti niti predsedniku Johnsonu. Garrison je dobil že nekaj podpor od vplivnih ameriških osebnosti, ki trdijo, da so bili tudi drugi, ne samo Oswald, udeleženi v zaroti proti Kennedyju. Pravijo, da so dalaska policija, FBI in sam predsednik Johnson tisti, ki preprečujejo, da bi prišla resnica na dan.

Volitve v Indiji — Indijska ministrska predsednica Indira Gandhi je bila na nedavnih volitvah z veliko večino izvoljena v indijski parlament. Eno največjih presenečenj volitev je poraz predsednika kongresa Kamaradja. Kongresna stranka je ohranila le pičlo večino v osrednjem parlamentu in državnih zakonodajnih skupščinah. Nepriznani uspeh je zabeležila desničarska stranka, katerega pa, kot pravijo, ni pripisati toliko priljubljenosti stranke kot nezadovoljstvu z administracijo v glavnem mestu.

Sukarno je predal oblast Suhartu — Indonezijski predsednik Ahmed Sukarno je izročil vsa svoja pooblastila predsedniku prezidija indonezijske vlade generalu Suhartu. S tem se je končala doba negotovosti po izjavi o koncu državnega udara. V zadnjih tednih so na Sukarno močno pritisnili od vseh strani in celo sklenili sklicati izredno sejo ljudskega posvetovalnega kongresa, da razreši Sukarno vseh funkcij. Sukarno je z izročitvijo pooblastil dosegel kompromis z vojaškimi šefi. Suharto je obljubil in zagotovil, da Sukarno ne bo prišel pred sodišče.

Kitajska: na vrsti je boj za proizvodnjo — V času padcev komitejev in z njimi ljudi, ki so »šli po kapitalistični poti«, v raznih pokrajinah, je CK KP Kitajske nepriznava in brez parol kulturne revolucije pozval kmete, naj pravočasno opravijo pomladanska dela. Pismo je podpisal sam centralni komitej, ne pa tudi njegova skupina za kulturno revolucijo, ki je zadnje mesece podpisovala podobne pozive. Povod za pismo je iskati v neurejenem položaju v mnogih krajih dežele.

Hanoi: pogajanja, če prenehajo bombni napadi — Stalni predstavnik DR Vietnam v Parizu trdi, da je DR Vietnam kljub obnovitvi ameriškega bombardiranja še vedno pripravljen sesti za konferenčno mizo, toda le s pogojem, da Američani trajno in brezpogojno prenehajo bombardirati. Medtem je podsekretar za informacije saigonske vlade izsledil, da so v Franciji osnovali vietnamsko begunsko vlado, v kateri je tudi več voditeljev južnovietnamske narodnoosvobodilne fronte. Ameriški funkcionarji v Saigonu pravijo, da nimajo nobenih podatkov, ki bi potrjevali te trditve.

Konferenca evropskih komunističnih in delavskih strank — Od 24. do 27. aprila letos bo v češkoslovaškem letovišču Karlovy Vary konferenca evropskih komunističnih in delavskih strank. V Varšavi je pred kratkim nehala zasedati redakcijska komisija, ki je pripravljala gradivo in dokumente za to konferenco. Gradivo bodo poslali v obravnavo evropskim komunističnim in delavskim strankam.

ZDA: atentatorjem za petami — Verigo atentatov na jugoslovanske predstavniške organe v Ameriki bodo, kot kaže, končno razvozlati. Pomočnik javnega tožilca ZDA Fred Winslow je izjavil, da bodo izsledili storilce umazanih početij. Poudaril je, da ameriški organi vodijo široko in uspešno preiskavo. Ni pa hotel ničesar podrobnejšega povedati o tem, kako napreduje preiskava, rekoč, da je to v nasprotju z ameriško prakso.

Obvestilo bivšim internirankam (-cem) iz Oswiecima

Komisija za bive politične zapornike, internirance in deportirane pri RO ZZZ NOV SLOVENIJE organizira s sodelovanjem TRANSTURISTA LJUBLJANA 5-dnevno potovanje v nekdanje koncentracijsko taborišče Oswiecim, kjer bo slavnost ob odkritju monumentalnega spomenika v spomin žrtvam.

Potovanje bo od 14. do 18. aprila. Spotoma si bomo ogledali DUNAJ, KATOWICE, KRAKOV in tudi razne znamenitosti.

Stroški potovanja z oskrbo znašajo 550 N-din. Vsak udeleženec bo za lastno uporabo lahko kupil potrebne devize za 125 N-din.

Na potovanje vabimo člane ZZZ NOV, pa tudi njihove svojce!

Prijave sprejema do 25. marca TRANSTURIST LJUBLJANA, Titova 48, telefon 313-366 in njegove poslovalnice, ki dajejo za potovanje vse potrebne informacije.

Ob tabornem ognju

Na pobudo ZZZ NOV Nova Gorica so se 9. februarja letos zbrali v Novi Gorici predstavniki občinskih odborov Zvez združenj borcev severno-primorskih občin in proučili vprašanje ure-

Sredstva za reševanje stanovanjskih zadev upokoencev in invalidov naj se zbirajo na občini

janja stanovanjskih zadev upokoencev in invalidov na tem območju. S sestanka so Skupščini republiške skupnosti socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije v Ljubljani poslali naslednje pismo:

»Predstavniki občinskih odborov združenj upokoencev in občinskih odborov ZZZ NOV občin Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin, zbrani na skupnem sestanku, ugotovljamo:

— da je stanovanjsko vprašanje upokoencev in invalidov borcev NOV v navedenih občinah zelo problematično. V občini Ajdovščina živi 16 upokoencev-borcev NOV v neprimernih stanovanjih, 20 pa jih prosi za posojilo, s katerim bi si uredili stanovanje neprimerna stanovanja. V tolminski občini 44 upokoencev, ki so večinoma tudi borci NOV, prosi za posojilo za po-

ŽIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

Ostali bodo samostojna organizacija

ZVVI v Rušah pri Mariboru ima 54 članov. Od tega je osebnih VVI 18, drugi pa so družinski. Povečini so vsi starejši ljudje, ki jim vsakoletna skupščina pomeni poleg vsega ostalega tudi prijetno srečanje.

Ceprav združenje ni številčno močno, so sklenili, da bodo tudi v bodoče samostojni in se ne bodo združili z ZB. Tako bodo tudi sami kar največ pomagali pri urejanju invalidskih zadev. Le pri akcijah, ki imajo pomen za ZVVI in ZB, bodo sodelovali.

Ena izmed takih akcij so tudi bližnje volitve, ko bodo skupno iskali najboljšo pot za urejanje vseh zadev.

Podobno kot v drugih združenjih je tudi ZVVI v Rušah svojo skupščino izvedlo tako, da je bila predvsem delovna. Na njej so se pogovarjali o važnejših zadevah iz vsakdanjega življenja.

Komu je namenjena počitniška skupnost

Na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je bilo v zadnjih letih več mednarodnih sejmov pod geslom »Alpe-Adria«. Ker gre za sejem, na katerem sodelujejo oziroma razstavljajo slovenska, avstrijska in italijanska podjetja, je tak naziv umesten.

Močno pa sem bil presenečen, ko sem te dni zagledal na javnem mestu plakat z enakim geslom — »Alpe-Adria« — natisnanim z velikimi, mastnimi črkami. Ko plakat prebereš, vidiš, da ne gre za mednarodni sejem, ampak za letovanje, za preživljanje dopusta v naših gorah in na morju. Počitniška skupnost pri mestnem sindikalnem svetu Ljubljane, ki vabi ljudi na letovanje v svojih počitniških domovih, si je nadela naziv »Alpe-Adria«, ko da ne bi imeli za naše morje lepe domače besede Jadrana. Nehote se človek vpraša, kaj je vodilo upravo te počitniške skupnosti, da je v svoj naziv vrnila tujo besedo. So morda njeni domovi namenjeni tudi (ali predvsem) tujim turistom? Če niso — zakaj potem naziv »Alpe-Adria«?

E. C.

INVALIDSKO REPUBLIŠKO SMUČARSKO PRVENSTVO

V Kranjski gori je bilo 12. februarja republiško smučarsko prvenstvo invalidov. Udeležilo se ga je 49 tekmovalcev — invalidov z različnimi vrstami in stopnjami invalidnosti. Med njimi je bilo tudi 9 invalidov z nadkolensko amputacijo ene noge. Na sliki vidimo peterico le-teh, ki čakajo na start.

pravilo stanovanjskih hiš. V občini Idrija imajo 17 nerešenih vlog upokoencev-borcev NOV, ki prosijo za nova stanovanja oziroma za posojilo za adaptacijo neprimernih stanovanj. V novogoriški občini 32 borcev NOV — upokoencev čaka na stanovanje, 72 pa jih prosi za posojilo za ureditev hiš, kjer stanujejo;

— da so potrebe po novih in bolj ustreznih stanovanjih iz leta v leto večje, ker se več število upokoencev, ki nimajo urejenih stanovanjskih zadev.

Predlagamo, da se ta sklep spremeni takole:

pri komunalnih zavodih za socialno zavarovanje naj se ustanove skladi, kamor bi se stekala sredstva za reševanje stanovanjskih zadev upokoencev in invalidov. Sredstva za družbeno gradnjo naj se dodeljujejo kot dotacije in ne kot krediti, ker nimamo možnosti soudeležbe niti plačevanja anuitet. V skladu

Ceprav bi se komu zdelo, da so invalidi v dogajanje vključeni le posredno, ti živo spremljajo vse pojave okoli sebe, tako tudi gospodarsko reformo. Vselej so uspehov, so pa tudi zaskrbljeni, kadar ni vse tako, kot bi moralo biti in kot si želijo. Tudi glede družbene reforme ni nič drugega. Tako so sklenili na svoji skupščini, da se bodo na zborih volivcev potegovali za takšne kandidate, v katerih vidijo polno zagotovilo, da bomo nadaljevali našo, v revoluciji začrtano pot.

Veliko so razpravljali tudi o zdravstveni zaščiti invalidov, oziroma o predvidenem zmanjšanju invalidskih pravic. Skupščina je ugotovila, da imajo po drugih državah invalidi popolno zdravstveno zaščito, celo v bivši Jugoslaviji so jo imeli. Zato se nikakor ne morejo strinjati s krnitvijo teh pravic. Čas pa neusmiljeno hiti, je dejal eden izmed diskutantov, in terja svoje. Invalidi so vsak dan starejši, zdravje jim je poleg tega zrahljala že vojna, torej se potrebe po zdravstveni pomoči večajo. Zato predlagajo, naj bi čl. 54 zakona o vojaških vojnih invalidih ostal nespremenjen. Saj je to lahko najmanj, kar invalidi zahtevajo in prosijo.

Glede topliškega in klimatskega zdravljenja je bilo že do zdaj zelo težko. Vse kaže, da v

bodoče invalidi niti pomisliti ne bodo mogli na kaj takega, čeprav je jasno, da so zelo potrebni topliškega in klimatskega zdravljenja. Prav tako zelo zaskrbljeno razpravljajo, ne samo v Rušah, ampak tudi drugje, kako bo v bodoče z lastnim prispevkom VVI za proteze in druge ortopedske pripomočke.

Povečanje članarine na prvi pogled ni veliko, toda kljub temu je bilo za mnoge nedobrodošlo, saj so mnogi, zlasti starejši, gmotno na slabšem kot so bili prejšnja leta.

Prejšnja leta je ZVVI v Rušah za svoje člane organizirala skupni napok premoaga. Pri železnici so pri prevozu naleteli na potrebno razumevanje in dosegli popust pri prevoznih stroških. Toda kaj zdaj, ko popustov in regresov ni več? Prisotni so ob tem zaskrbljeno sklonili glave...

Govorili so tudi o višini invalidnin, tako osebnih kot družinskih. Tako so ugotovili, da so invalidnine od začetka predvsem simbolične, saj je osnovni način invalidske zaščite preko drugih oblik pomoči. Zdal pa se je stanje bistveno spremenilo. Za mnoge invalide je invalidnina, čeprav je zelo skromna, del dohodka, ki pokriva stroške za življenje. Zato je skupščina predlagala, da bi pristojni razpravljali o višini invalidnin vseh kategorij invalidov.

Ob koncu skupščine so se člani zbrali na skromni zakuski. Ki je bila tudi nudno okrepčilo za tiste člane, ki so imeli za seboj, pa tudi pred seboj uredi hoda ali celo več, da so prišli, oziroma da se bodo vrnil na domove.

K. O.

Letni obračun ZB na Taboru v Mariboru

Združenje borcev NOV »Maks Durjava« na Taboru v Mariboru je imelo redno letno skupščino 27. januarja.

Odbor je imel v vsem letu 20 sej, niti enkrat niso bili ne sklepni. Razpravljali pa so predvsem o socialnih vprašanjih članov, o prenašanju revolucionarnih tradicij na mladino in o sodelovanju z drugimi družbeno-političnimi organizacijami, pa tudi o različnih občasnih akcijah.

Tako je odbor skupno z ZROP zbral za pomoč Vietnamu 213.000 dinarjev. Za dan borca je bila svečana seja odbora, povabljeni so bili predstavniki družbeno-političnih organizacij in zaslužni borci. O statutu ZZZ

so razpravljali člani na množičnem sestanku. Za dan žena so člani odbora obiskali 25 članov po domovih, prav tako pa so obiskovali tudi drugače po domovih in bolnišnicah bolne in onemogle člane. Za učenje osnovnih šol je odbor organiziral 5 predavanj, ki jih je poslušalo 1275 mladincev in mladink. Občinska skupščina je v obliki štipendij, priznavalnin in obcasnih pomoči dala članom tega združenja 3.346.000 starih dinarjev.

V razpravi je bilo predvsem nekaj upravičenih zahtevkov po naglem in učinkovitem reševanju stanovanjskih vprašanj članom tega združenja.

Alojz Kravanja

Poizvedujemo

Kdo je tovariš na levi? Kdaj je fotografija nastala? Tako poizveduje Ignac Hribar, Domžale, Tabor 5. Na sliki na desni je Franc Avbelj-Pajk, obveščevalni oficir za kamniško okrožje. Fotografija je nastala leta 1943 ali 1944 na Prikrnici pri Domžalah; spremljevalec tovariša Avblja je bil njegov pomočnik.

Prosim partizana Slavka, obveščevalca, ki se je občasno mudil — leta 1944-45 — v Zdenski vasi, Dobrepolje na Dolenjskem, skupaj s tovarišem Dolfetom, ki je pozneje padel, naj se javi na naslov:

Tomislav Strnad, Zdenska vas 1, Videm - Dobrepolje

Prosim vse, ki poznajo Pepco Osredkar ali kaj vedo o njem, naj mi to sporočijo. Z njim sva bili skupaj leta 1945 v taborišču Amberg, doma je bilo onekod z Gorenjskega, pred vojno je živel kot rejenka pri Cerarjevih. Bil sva si dobri prijatelja.

Jerica Cokan, Kasaze 33, pošta Petrovče

V koncentracijskem taborišču Dachau sem bil skupaj z nekaterimi Slovenci. Po imenu se spominjam samo nekoga Babla (ali Barba), ki je bil brez enega prsta na roki. V Dachau sem prišel 7. XII. 1943 s transportom iz Ljubljane. Imel sem številko 5921.

Ker so mi potrebne priče, da sem bil res interniran v Dachau, prosim tiste, ki se me spominjajo, da pošljejo svoj naslov na uredništvo »TV-15«, Ljubljana, Beethovnova 10.

Radomir Vukadinović, Dubrava, ob Istok - Kosmet

Ob 50. obletnici oktobrske revolucije razpisuje uredništvo »TV 15« nagradni natečaj ODMEVI OKTOBRA

Pod tem skupnim naslovom želi uredništvo zbrati čimveč kvalitetnih sestavkov — zlasti literarnega in memoarskega značaja — o odmevih velike oktobrske revolucije v naši domovini, tj. o revolucionarnih dogodkih pred petimi desetletji v Sloveniji in o boju našega delavskega razreda med obema vojnoma. Razen tega sodijo v okvir natečaja tudi spomini še živeti udeležencev oktobrske revolucije.

Za najboljše sestavke so določene naslednje nagrade:

1. nagrada	1.000 N-din
2. nagrada	700 N-din
3. nagrada	400 N-din

Poleg nagrade bo uredništvo izplačalo avtorju tudi običajen honorar.

Nenagradene prispevke, ki bi prišli v poštev za objavo v listu, bo uredništvo odkupilo, neustrezne pa vrnilo avtorjem. Žaželeno je, da dolžina sestavkov ne presega deset razprto tipkanih strani.

Sestavke bo ocenila žirija, ki jo bo imenovalo uredništvo »TV 15«.

Sestavke pošljite v dvojniku in v zapečateni kuverti s šifro na naslov: Uredništvo »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10. Kuverta naj bo označena tudi z naslovom natečaja: »Odmevi Oktobra«.

Uredništvo »TV 15«

s samoupravnimi pravicami naj z zbranimi sredstvi, skladi razpolaga tisti, ki jih je ustvaril, zbral. Pričakujemo, da boste razumeli upravičenost naše zahteve in da nam te samoupravne pravice ne boste kratili.

Predlog dvanaestih podpisnikov pisma je vsakomur razumljiv. Po njihovem mnenju ni razloga, da bi se omenjena sredstva zbrala v republiškem središču. Nasprotno, možnost uporabe in nadzora bo bolj neposredna, če bodo sredstva krožila v okviru komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja.

Gre namreč za znatna sredstva. Po pregledu z 28. maja 1966 bi se lani na ta način v posebnem skladu republiške skupnosti

socialnega zavarovanja delavcev SR Slovenije iz 4 % prispevka zbralo 2.998.264.000 starih dinarjev, od tega samo iz omenjenih štirih občin 194.889.200 starih dinarjev. Od te vsote bi 114.753.400 starih dinarjev ostalo v skladih za urejanje stanovanjskih potreb upokoencev in omenjenih štirih občin.

V drugem členu sklepa iz lanskega leta je zapisano, da se vsa ta sredstva »evidenčno razdelijo in uporabijo po območjih občin...«. Tako formulacija zamegljuje obveznost pravilne in pravične delitve. Če pa omenjeni sklep ostane v veljavi nespremenjen, bi ga bilo nujno popraviti, tako da bi bila delitev zbranih sredstev res dejanska in ne le »evidenčna«.

Ne potrebujemo pokojnin...

(Nadaljevanje s 1. strani)

blem družbe. Samo 5 odstotkov nas je in lahko bi nam dali ali delo ali spodobno pokojnino. Za svoje pravice se moramo puliti. Ko pomislim na razliko med našimi in nemškimi invalidninami, me zgrabi jeza.

Pri nas bi se sploh morali bolj zavedati, da se hiša začne graditi pri temeljih, ne pa pri strehi, da pa smo temelje naše družbe zgradili mi, bivši borci.

Marijan Poljanšek, upokojenec, Maribor: Bil sem na nekaj skupščinah ZB in ZVVI. Povsod so govorili o »hajki« zoper nas po časopisih. Vse je bilo v duhu nekakšnih očitkov, češ da mi »mladi« upokojenecij odjedamo kruh starejšim in zaposlenim.

Nismo zadovoljni in protestiramo zoper to, da nam hočejo vzeti pridobljene pravice iz zdravstvenega zavarovanja. Pred leti so nam predlagali, naj bi izbirali med zdravstvenim zavarovanjem kot zaposleni ali kot invalidi. Odločili smo se večinoma za zavarovanje iz naslova zaposlitve, zdaj pa naj bi nam te pravice ukinili? Na skupščini smo tudi predlagali, da bi težji invalidi imeli enake pravice kot borci pred 9. septembrom 1943 ne glede na to, kdaj so vstopili v NOV.

Lado Grat-Kijev, upokojenec, Maribor: Zadnjič sem nekje bral, da stane vsak predčasno upokojeni bореc na leto družbo nekako milijon dinarjev. Ali nam bodo zdaj tudi to očitati? Kaj bi bilo, če bi vsak izmed nas družbi predložil tudi svoj račun? Po mojem vrednoti človeka sploh ni mogoče izračunati. Drugje po svetu iz tega, da ta ali oni vojni veterani doživijo toliko pokojnine, ne delajo problemov, samo pri nas smo taki...

Drugo pa je to, da zadnje čase, ko nas vseh povsod vlačijo po zobeh, nihče od naših najvišjih organov ne spregovori v našo obrambo. Zdaj smo tarče raznih namišljenih filozofov, nihče nas ne zagovarja. Marsikje ne kažejo do borcev nobenega spoštovanja več. Toda mi smo se bojevali za vse delovne ljudi.

Star sem 44 let, visokokvalificiran ključavničar, pa ne smem delati. Gledam televizijo iz Avstrije, tam imajo stare mojstre, pa jim nihče ne očita, da so nesposobni...

Pri vsem tem se mi včasih dozdeva, da so se nas birokrati znebili, ker smo bili preveč pošteni. Zdaj se nas več sto starih borcev klati okoli brez pravega dela.

Ko že toliko govorimo o kvalifikacijah, naj povem še to, kako je glede tega v Nemčiji. Tam, ko prideš v službo, te nihče ne vpraša, kakšne šole si končal in kakšne papirje imaš, ampak pravijo: Pokaži, kaj znaš!

Konrad Orožim, upokojenec, Maribor: Kar bom povedal, niso samo moje misli, ampak misli nas vseh. Najprej o mojem odnosu do tako imenovanih kvalifikacij. Nisem prizadet, končal sem vse šole za moj poklic. Torej sem se tudi jaz lovil za diplomu. Ko pa porokod govorijo o nekom, češ da nima diplome, sem jezen. Po vsem svetu je na stotisoče ljudi z diplomami, toda kljub temu je pisatelj Maksim Gorki doživel v življenju toliko, da je eni svojih knjig dal naslov »Moje univerze«.

Zato se mi zdi, da so to, da precej naših ljudi nima diplom, izkoristili marsikje samo kot izgovor, da so jih postavili na straniški tir. Če pa si diplomu že imel, so te spet odrinili, češ da diploma zanje ne velja, da gre predvsem za sposobnost.

Zdi se mi, da se pri nas marsikaj dogaja pod plaščem demokracije in delavskega samoupravljanja

na — v imenu družbe, dejansko pa v imenu posameznikov ali skupin. Tako je pri nas nastalo škodljivo razlikovanje na »mi—vi«.

Ob tem se spominjam, kako smo bili pri partizanih drug za drugega. Tudi pet jih je včasih padlo, da so rešili enega samega ranjenca, in zato je vsak izmed nas imel občutek varnosti, ko je šel v boj. Kako pa je zdaj z nami?

Smo za reformo, toda za tako reformo, ki ne bo samo v besedah, ampak tudi v dejanjih. Predvsem smo za odločne in poštene ljudi na vseh vodilnih mestih.

Milan Kobše, upokojenec, Maribor: Ne more nam biti vseeno, koga bomo volili in kakšen bo ta človek, ko bo zasedel vodilno mesto.

Veliko govorimo in pišemo o »mladih« upokojenecih. Povedal bi

vam, kako sem se počutil, ko sem se prišel vpisat v Društvo upokojenec. Skoraj ven so me vrgli in šele z odločbo sem dokazal, da sem res upokojen. Ali sem jaz kriv, če so me upokojili? Zdaj pa včasih za seboj slišim: »Poglej postopaka, ki potegne vsak mesec iz državne blagajne sto tisoč dinarjev.«

Nekje sem bral, kako je nekdo primerjal sedanje delo z bojevanjem. Vprašal bi ga, kaj je bilo npr. sedem juršev v primeri s sedanjimi sedmimi urami dela.

Kot upokojen oficir bi rad spregovoril tudi o možnostih za zaslužek, saj nihče izmed nas nima preveč denarja. Lahko sem vratar ali kurir, morda še telefonist, biljeter ob kakih tekmah, morda lahko predavam predvojaško vzgojo v šoli, več pa ne. Zato pravim: Dajte mi delo, pokojnino pa ukinjte!

Marija Hostar, upokojenka, Maribor: Ne morem se pritožiti, v primerjavi z drugimi imam še kar spodobno pokojnino. Toda boli me, ker mladi ljudje ne dobijo službe. To je nezdrav pojav, če mladi ljudje ne morejo delati, čeprav bi radi. Poglejte mene! Ko sem odšla k partizanom, sem bila stara 19 let in sem imela službo. Zdaj pa moji otroci ne morejo dobiti dela. Zdi se mi, da pri nas nismo dovolj pozorni na težave v naših družinah.

Nihče ne misli reči, da pri nas ni nič dobrega, da nismo dosegli velikega napredka. Toda ljudje, ki so tu spregovorili, imajo za razne krivice in pomanjkljivosti bolj tenak posluh in bolj bistro oko kot drugi, ker so za socializem preli-vali kri. Predvsem pa je — če se čutijo pozabljene in »odžagane« — ranjen njihov ponos.

LETNI OBRAČUN DELA SEKCIJE VVI POLJANE V LJUBLJANI

Sekcija vojaških vojnih invalidov v sestavi združenja borcev NOB Poljane v Ljubljani je imela 6. februarja svoj letni zbor.

O svojem delu v letu 1966 je vodstvo sekcije poročalo:

Budno je spremljalo invalidsko zakonodajo in sploh vse, kar zadeva vojaške vojne invalide in njihove družinske člane. Po potrebi je dajalo pojasnila in navodila svojim članom. Potegovalo se je za zvišanje prejemkov vdov in staršev padlih borcev. Odločno je zahtevalo, da se vzne olajšave za invalide v mestnem prometu pravilno uredijo, kakor je to urejeno v Beogradu

lec poudaril, da ne gre samo za materialno korist, ki bi jo imeli naši invalidi od podobnega sklepa, pa podjetja Ljubljana transport, pač pa in predvsem za odnos tega podjetja do invalidov.

Zbor je nato enoglasno sklenil zahtevati pravično ureditev tega vprašanja.

Z zadovoljstvom je zbor ugotovil, da so za 18 odstotkov zvišane osebnostne invalidnine in je izrazil upanje, da bo temu sledila tudi ureditev družinskih invalidnin.

Zbor je nadalje izrazil priznanje komisiji vojaških vojnih invalidov pri republiškem odboru ZB NOV Slovenije in republiškem odboru ZB NOV Slovenije, ki sta odločno nastopila proti vsaki spremembi v zdravstvenem varstvu invalidov in proti ukinitvi pravice, ki so jih invalidi doslej uživali. Po daljši razpravi o tem vprašanju je zbor sklenil sprejeti resolucijo o soglasni zahtevi po ohranitvi vseh zakonsko pridobljenih in uveljavljenih pravic zdravstvenega varstva invalidov in družinskih invalidskih upravičencev. V resoluciji je rečeno, da invalidi ne moremo razumeti, kako je zakonodajalec mogel na tak ne-

pojmljiv, stehernemu občečloveškemu ravnanju nasploh ter socialistični miselnosti še posebej protisloven in tuji način do kraja omalo-važevati vlogo in pomen vojnih invalidov, ki so v obeh krvavih vojnah, zlasti pa še v NOB in ljudski revoluciji, žrtvovali svoje zdravje. Pravica do vsestranske brezplačne zdravstvene varstva invalidov ni nobena milost ali privilegij — ne v svetu, toliko manj še pri nas, kjer se je pred 22 leti bil boj za svetlo humano prihodnost in socialno osvoboditev vseh delovnih ljudi.

Vodstvo sekcije, ki se je stalno zanimalo za zdravje in materialno stanje svojih članov, je obiskovalo obolenje in jih primerno obdario. Članom, ki so prišli v denarno stisko, je priskočilo na pomoč in jim odobraval posojila ter tako marsikomu pomagalo iz trenutne zagate.

Za razvedrilo in medsebojno zbijanje članstva je bil na dan letnega zbora dne 20. 1. 1967 v Ljudski kuhinji družabni večer s skupno večerjo. Ze lani in to 4. 9. 1966 pa je vodstvo sekcije organiziralo družabni izlet v Kostanjevico ob Krki. Največji del stroškov teh prireditev je krila blagajna sekcije.

Vodstvo sekcije je priporočilo svojem članstvu, naj pri prihodnih volitvah da svoje glasove tistim kandidatom, ki se bodo na zborih volivcev obvezali, da bodo dosledno zastopali interese borcev in vojnih invalidov.

LOJZE KUMAR

TO NAJ PREBEREJO VSI NAROČNIKI!

V mesecu marcu bomo spet pobirali naročnino na običajen način, prek pošt. Kot lani tako tudi tokrat za prvo polovico leta: po 800 starih ali 8 novih dinarjev.

Položnice bomo razposilili poštam brez predhodne primerjave s kartotekami naročnikov. Zato se utegne zgoditi, da bo položnica prišla tudi do tistih naših naročnikov, ki so v celoti že sami vplačali ali nakazali naročnino. Le-te prosimo, da v tem primeru položnico zavrnejo z označbo »plačano«; hkrati pa prosimo za blagohotno razumevanje, ker nam čas ne dopušča, da bi dvakrat letno primerjali kartoteko s položnicami.

Kakor smo vam že sporočili, smo k doseganju letni naročnini primaknili 1 novi dinar, tako da stane »TV 15« za celo leto 1600 starih ali 16 novih dinarjev. Kaj nas je do tega pripeljalo, smo že povedali: odprema služba je podražila svoje usluge skoraj za četrtino.

Tednik je — kakor vidite — še vedno razmeroma zelo poceni. Zato vas prosimo, da skušate pridobiti tudi znanec in prijatelj, da se naroče nanj. Za vsakega novega naročnika, ki ga pridobite, vam izplačamo brez odbitka 150 starih dinarjev provizije.

UPRAVA »TV 15«

Po skupščinah združenj v jeseniški občini

Skupščine združenj v naši občini so pri kraju. Na splošno smo lahko z udeležbo zadovoljni, le v Žirovnici je bilo malo slabše, saj se je tamkajšnje skupščine udeležilo le 30 odstotkov članov.

Preveč prostora bi zavzelo, če bi opisovali, kaj vse so govorili na tej ali oni skupščini, zato naj bi nekatera najvažnejša vprašanja obdelali skupaj, posebno če so značilna za vse ali vsaj za večino združenj.

Podobno kot vseh povsod so tudi v jeseniški občini borci še vedno nezadovoljni s počasnostjo pri urejanju stanovanjskih zadev bivših borcev, nizkimi prejemki posameznikov, nezadostno skrbjo za zdravstveno varstvo in podobnim.

Komisija za socialna vprašanja bivših borcev je zbrala podatke, ki so služili kot okvirni pri razpravi po skupščinah združenj. Iz teh sledi, da je v občini še 22 bivših borcev, ki živijo v neurejenih stanovanjskih razmerah. Zelenarna je lani devetim dal po 1 milijon starih dinarjev kredita za gradnjo lastnih hiš. Štirim so na občini prošnje odklonili zaradi pomanjkanja sredstev, pomanjkljive dokumentacije in neizpolnjevanja pogojev. Šest bivših borcev nima zaposlitve.

Primarni dr. Brandsteter je v letih 1964—1965 opravil 338 zdravniških pregledov bivših borcev in našel samo 8 zdravih! 102 imata revmatizem, 79 jih boleha na dihalih, 69 na prebavih, 40 na srcu in ožilju, 40 pa je nevrotikov!

V Zgornji Savski dolini je značilnost članstva, da je tam mnogo kmetov-borcev, ki zaradi staranja in slabega zdravja ne morejo več obdelovati svoje zemlje tako kot mladi in zdravi. Druga posebnost tamkaj pa je vstaja decembra 1941. Takrat so mnoge udeležence pozaprl in jih 1943 izpustili tako oslabele ter izrpane, da se po vrnitvi niso mogli takoj vključiti v NOB. Zato imajo mnogi prekinitev v priznanju delovne dobe, kar je po mišljenju prizadetih in tudi drugih poznavalcev razmer nepravilno. Zaradi tega so izgubili marsikatero pravico, delansko pa za to niso krivi, saj so glede zdravja trpeli enako ali pa še bolj kot druge kategorije udeležencev NOB.

Več ali manj so na vseh skupščinah tudi razpravljali o ameriški agresiji v Vietnamu in o tem, kako je ravno ZB tista, ki je zbrala največ pomoči.

To se predvsem nanaša na izbiro kandidatov za bližnje volitve. Borci naj bi bili tisti, ki bi s svojim poznavanjem ljudi in dolgoletno prakso v družbenem delu pomagali iskati ljudi, ki bi bili zadosti odločni in vztrajni pri uveljavljanju ciljev gospodarske in družbene reforme. V politično in družbeno delo pa je potrebno pritegniti predvsem izobražence ter mladino.

Marsikje so tudi kritizirali. Tako so očitali občinski skupščini, da ne upošteva predlogov z zborov volivcev, zato so ti slabo obiskani (Plavž), pa tudi v Podmežaklju.

Na Plavžu so tudi obsodili šovinistične izpade kot kontrarevolucionarne pojave, ki slabijo enotnost naših narodov. Govorili so o tem, kako slabo vpliva na priseljenice iz drugih republik to, da mnokrat še vedno živijo v nezdruženih, umazanih in celo ušvihih barakah.

Več ali manj so na vseh skupščinah tudi razpravljali o ameriški agresiji v Vietnamu in o tem, kako je ravno ZB tista, ki je zbrala največ pomoči.

Pa pomanjkanje sredstev! Tako daleč smo že marsikje, da sklepamo o tem, kako bomo kupovali vence samo za pogrebe aktivnih borcev, ostali to je internanci, aktivisti, vojni ujetniki in sodelavci. Pa naj vedo, da jih bo k zadnjemu počitku spremljal samo prapor organizacije. Drugje pa so spet sklepali, da vencev ne bodo več kupovali, ampak bodo denar dali ali družini ali v dobrodelne namene.

Ceprav smo že zaključili s priznavanjem udeležbe v NOV v delovno dobo, oziroma s prijavljanjem in vlaganjem prošnje, je še vedno v zvezi s tem veliko odprtih vprašanj. Marsikje se člani začudijo, ko zvedo, da ima ta ali oni priznane udeležbo, veliko je zaradi tega nespo-rumov, pa tudi sporov in celo tožb. Prav bi bilo, če bi zaradi tega sprejeli sklep, da o svojem statusu, da ta ali oni ni bil pošten in da je goljufal, govorimo javno, na skupščinah, ne pa za vogali. Pri tem pa bi se morali zavedati, da vsak, ki nekoga nečesa obtoži, mora za to imeti tehtne dokaze.

Najbolj všeč mi je bila skupščina na Blejski Dobravi. Udeležilo se je je toliko članov, kolikor jih nobena druga organizacija na Dobravi ne more spraviti skupaj. Združenje velja za eno izmed najboljših v občini, če že ne v republiki, za kar ima veliko zaslug predsednik tovariš Ambrožič.

KAREL ZORKO

LADO AMBROŽIČ:

ZGREŠENA IZHODIŠČA

Na prispevek Staneta Skrabarja-Braškara v štirih števil-

kah »TV 15« dajem odgovor na vprašanja o pohodu Stiri-najste. Prvo vprašanje je razmerje moči med nemško operativno skupino in Stiri-najsto. Razume se, da se je to razmerje med boji na Stajerskem zelo spreminjalo — bodisi kot splošno razmerje, bodisi kot razmerje na posameznih odsekih bojišča. Če bi hoteli razčleniti vse to, bi nam urednik »TV 15« kaj hitro odpovedal gostoljubnost. V razgovoru v Vojaškem informatorju zato iz enakih razlogov ni bilo mogoče dati razpravo o gibanju odnosov v moči, pač pa je bilo mogoče ugotoviti le splošno razmerje 1:3. V to razmerje je všteto številčno stanje vseh čet in vsa pehotna oborožitev. Nemci so imeli prednost v tem, da so imeli več težkega orožja, tanke, dva jurišna topa, kamione, topniško baterijo in dve letali.

Drugo vprašanje se nanaša na udeležbo enot operativne vojske v boju proti Stiri-najsti. Morem le ponoviti, da se je od enot operativne vojske udeležila boja proti Stiri-najsti meseca četa 18. SS grenadirske oklopne divizije, ki je bila vključena v Trečkovsko operativno skupino od 12. II. 1944 do 22. II. 1944. Njena matična enota 11. SS divizija se ni nastanila v Spodnji Savinjski dolini, kar je pomotoma po moji krivdi navedeno v razgovoru, pač pa v Sp. Savski dolini. Nobena druga enota nemške operativne vojske ni oddala strela proti XIV. diviziji.

Sklep o obeh iz zmag Stiri-najste na Stajerskem je plod raziskave o nemški vojaški moči na Stajerskem ob prelomu leta 1943—1944. Do podobnega sklepa je prišel glavni štab Slovenije in ga sporočil IV. operativni coni, ko je presojal vojaške razmere na Stajerskem. Nemci še nikoli dotlej niso na Stajerskem bili vojaško tako slabi.

Skrabar trdi, da »se vé«, da so bili podatki nemških dokumentov o žrtvah »frizirani«, in navaja del uvoda Pregleda zgodovine NOB v Sloveniji Metoda Mikuža. Znano je, da poveljstva rada navajajo pretirane podatke o sovražnikovih izgubah, svoje lastne pa omilijo. Zato nisem slepo sledil Trečkovskemu poročilu o izgubah, pač pa sem jih preverjal na razne načine (seštevek podatkov o posameznih bojih, uradne liste o izgubah, Verlust-liste itd.). Zato so podatki o izgubah, ki sem jih navedel, blizu resnici. Uvodne besede Metoda Mikuža, ki so le splošno opozorilo, pa seveda ne dokazujejo, da so vsi nemški dokumenti »frizirani«.

Ko govorimo o nalogah neke partizanske enote, moramo predse vedeti, da so njene splošne naloge prav gotovo politične. Politični cilj osvobodilne vojne na Slovenskem in v Jugoslaviji je bil nacionalna osvoboditev in utrditve revolucionarne misli. Da je bila to splošna in končna naloga Stiri-najste na Stajerskem, je popolnoma jasno. Vse partizanske enote so bile nosilke tega poslanstva. Da bi to dosegle, so bile potrebne akcije, boji. Partizanske čete niso osvobajale s transparenti, temveč z močjo svojega orožja, ki ga je imel v rokah z osvobodilnimi idejami prejet bореc. Ko je torej šla na Stajersko Stiri-najsta, je morala dobiti realno nalogo, saj je bila opremljena za spopad. Kakšne so lahko naloge partizanske divizije? Pridobiti osvobodeno ozemlje, rušiti komunikacije, napadati postojanke, oslabiti vojaško okupacijsko silo sovražnika, tolči izdajalske enote, mobilizirati itd. Glavni štab se je pač moral odločiti za nalogo in odločil se je za mobilizacijo kot prvenstveno nalogo. Navodilo glavnega štaba Slovenije IV. operativni coni z dne 2. januarja 1944 jo takole formulira: »Vprašanje mobilizacije na vašem teritoriju je trenutno najvažnejše vprašanje naše vojske v vsej Sloveniji. Stajerska predstavlja danes naš glavni rezervoar in predvsem zato pošiljamo na ta teren novo divizijo...« (Glej Zbornik VI — 10. 7.) Boris Kidrič je poročal Kardelju 12. januarja 1944 obširno o možnostih za mobilizacijo na Stajerskem in pravi, da je jasno, da je Stajerska naš poglavitni rezervoar za mobilizacijo. »Vsaj teoretično je na Stajerskem mogoče za našo vojsko mobilizirati 20.000 borcev...« (Glej Arhiv CK KPS, I/44.) Vrhovni komandant tovariš Tito v svojem povelju z dne 5. januarja 1944 o pošiljanju divizije na Stajersko takole opredeljuje njene naloge: »Kot ste navedli, je Stajerska za vas v vojaškem in političnem oziru zelo važna. Tu so velike ljudske rezerve, medtem ko so na drugih sektorjih več ali manj izčrpane. Sovražnik se trudi, da bi na Stajerskem mobiliziral za sebe. Zato že sedaj premostite na ta sektor lahko globljo divizijo...« Misel na mobilizacijo spremlja glavni štab tudi tedaj, ko je že jasno, da se je Stiri-najsta na Kozjanskem hudo spopadla z Nemci. »Najvažnejše je takoj mobilizirati. Koliko ste že?« Tako sprašuje glavni štab Stiri-najsto v depeši z dne 9. februarja 1944.

Glede časa in smeri pohoda Stiri-najste se Braškar zelo moti. Vrhovni komandant ni nikoli pismeno določil Stiri-najsti naloge, da bi z manevrom skozi Hrvaško vezala na Hrvaškem so-vražnikove sile, da bi se omilil napad na glavnino NOV Jugoslavije v tako imenovani VI. ofenzivi. Takega navodila ne daje niti v zgoraj citiranem povelju niti v kakem drugem navodilu. Dne 18. novembra 1943 je vrhovni komandant opozoril glavni štab Slovenije, da se pripravljajo nova ofenziva v Sloveniji, ki bo imela tudi značaj čiščenja. Tovariš Tito je bil mnenja, da bi v ta namen bilo treba formirati 3 grupe, od katerih bi ena »operirala ofenzivno v smeri Stajerske s ciljem, da bi se spojila s hrvaškimi enotami v Zagorju. Tretja pa bi šla s težko oborožitvijo proti Liki in Kordunu. Vse to so bila predhodna razmišljanja o ukrepih za primer najavljenе ofenzive, ki pa je ni bilo. Dne 23. decembra 1943 je vrhovni komandant izdal naredbo, v kateri se strinja s pošiljanjem divizije na Stajersko. »Ona naj bi tam delovala in služila kot skelet za vaš tretji korpus s težnjo po sirjenju proti severu in vzhodu.« Nobene besede o vezanju sovražnikovih sil na Hrvaškem. Če pa je taka naloga bila dana Stiri-najsti na osnovi ustnega dogovora med vrhovnim komandantom in glavnim štabom Slovenije, potem te naloge Stiri-najsta na Hrvaškem ni izvajala. Potovala je, kolikor je mogla, tajno, odbijala le zaradi nujnosti nadležne ustaške lokalne napade in hitela proti Sotli. Na Hrvaškem ni napadala in se ni dogovarjala s hrvaškimi partizan-skimi enotami za ofenzivne akcije. Na svoji poti po Hrvaškem zato ni odtegnila s fronte VI. ofenzive z vezanjem nase niti ene sovražnikove enote. Zato ji ne moremo pripisati take naloge na Hrvaškem.

Nemce je Stiri-najsta presenetila. Mnogo dni je minilo, preden so spoznali, s kom imajo opraviti. Prve podatke o XIV. diviziji so dobili na Stajerskem šele 5. februarja 1944, ko je bila Stiri-najsta oddaljena 5 km od Sotle. Alarmirali so le 649. bataljon deželnih strelcev, ki je bil razporejen v postojankah ob Sotli. Ta bataljon je v noči od 5. na 6. februar 1944 zasedel nekatere položaje na prehodih čez Sotlo, ni pa prišel v stik z enotami divizije. To je torej bilo edino alarmno stanje, običajno tedaj, kadar so s Hrvaške vdrali partizani Zagorskega odreda na Kozjansko.

Toliko o zgoreh izhodiščih.

Na koncu bi rad navedel nekoliko misli o načinu polemike, ki jo je napovedalo uredništvo »TV 15« in začel Stane Skrabar-Braškar. Njegovo pisanje je zasnovano na metodi, po kateri je treba partnerja diskvalificirati, postaviti trditve o zgrešenosti njegovih pogledov in obvladati nato pozorišče polemike z lastnimi tezami, le-te pa podpreti z avtoritetami, da bi se izklučila vsaka nasprotna teza. Tak način pisanja ne vodi k razčiščenju dejstev, temveč k osebnim obračunom, ker je pisanje prepojeno z neokusnimi omalovaževanji in osebnimi prizadetostjo. V razpravi po Skrabarjevi metodi v bodoče ne nameravam sodelovati.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE Svilanit KAMNIK

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Oporišče zračnih piratov

Britanski časopis »Daily Mail« je objavil, da so Tajsko v največji tajnosti spremenili v poglavito oporišče ameriškega letalstva za vojno proti Severnemu Vietnamu. V tej deželi imajo Američani že osem oporišč, ki so jim sicer dali videz letališč domačega vojnega letalstva. Zgradilo in moderniziralo jih je 9. ameriško zaledno poveljstvo. Američani imajo sedaj na Tajskem 27.000 mož, vendar se bo njihovo število v kratkem povečalo že na 57.000 mož.

V tajskih letalskih oporiščih imajo štiri eskadrije taktičnih lovcev F-105D in pet eskadrilij z različnimi drugimi letali. Odtod odhaja več kot dvesto letal. Na

Vojaška veda in tehnika

Tajskem pa imajo tudi transportna letala C-123 in C-130 ter močne radiolokacijske postaje, vgrajene v letala »Constellation«. S teh oporišč vzletavajo tudi helikopterji, ki so namenjeni za reševanje ameriških zračnih piratov, sešrebljenih nad Vietnamom in Tonkinskim zalivom.

Razen tega na tajskem ozemlju grade velike radiolokacijske postaje, pristanišča za večje ladje in skladišča za letalski material.

Šestcevniki letalski top

V Združenih državah Amerike so začeli serijsko izdelovati šestcevniki letalski top »Vulcan« M-61. Izdelali so jih že več tisoč, namenjeni pa so za oborožitev letal različnih tipov. Njihov kaliber znaša 20 mm, streljajo pa s hitrostjo 6000 nabojev na minuto. Razen šestcevnih topov pa nameravajo izdelovati še tricevne, ki bodo za 27 kilogramov lažji, izstrelili pa bodo dvakrat manj nabojev na minuto kot šestcevniki topovi M-61.

Novo letalo za navpičen vzlet

V Veliki Britaniji preizkušajo novo letalo za navpičen vzlet »Short« SC.1. Letalo je majhno, saj je dolgo le devet metrov, čez krila pa ima nekaj čez sedem metrov. Težko je 3650 kg, njegova največja hitrost, ki jo lahko doseže, je približno 400 kilometrov na uro, dviga pa se s hitrostjo tri metre in pol na sekundo.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital TOVARNE Svilanit KAMNIK

Letalo je opremljeno s petimi motorji RB-108. Štirje izmed njih imajo navpično lego in so namenjeni za navpičen potisk, peti pa leži vodoravno in ga uporabljajo pri vodoravnem poletu.

Skrbi ameriške vesoljske industrije

Ko so se ZDA lotile osvajanja vesolja, je bila marsikateremu ameriškem podjetju dana možnost, da z vključitvijo v program NASA zasluži lepe denarce. Sedaj pa ameriške gospodarstvenike tarejo že resne skrbi, kar je videti tudi po pisanju njihovega organa »United States News and World Report«:

»Po petih letih napredka se sedaj industrija bliža resnim težavam. Vzrok: nihče ne ve, kakšna bo bodočnost vesoljske industrije po tem, ko bodo ZDA posadile na Mesec človeka. Že sedaj, ko do tega dogodka manjkata še dve leti, so nekatere vodilne veje te industrije skoraj prenehale delovati.«

Zato pričakujejo, da bo že sredi tega leta ostalo brez dela kakih 40 do 60 tisoč ljudi, ki so sedaj še zaposleni pri izvajanju programa »Apollo-Saturn«. Če ne bodo medtem napravili kakega novega načrta, se bo do 1. 1968, ko se bo prvi človek spustil na Luno, njihovo število povečalo na 150.000 ljudi. Podjetje »North American Space and Information Systems« bo v kratkem odpustilo petsto inženirjev, ki so načrtovali in konstruirali vesoljsko ladjo »Apollo«.

Lovce-bombnik CL-984

Neko ameriško podjetje je iz letala F-104G razvilo lovce-bombnik CL-984, ki ga bodo uporabljali za neposredno pomoč kopenskim enotam. Letalo ima širša krila, dodali pa so mu še prednje kolo. Na zunanji strani ima devet kljuk za bombe ali pa posebne nosilce za rakete. Na vsako krilo lahko obešijo tudi dodatne rezervoarje za bencin, namesto njih pa rakete izstrelke »Sidewinder« in »Bullpup«. V sprednji del trupa lahko vgradi top s kalibrom 20 mm. Skupna teža letala znaša 3175 kg.

Iz sovjetske revije »Tehnika in oborožitev«

Vesoljsko orožje

Včasih so se pomorščaki ozirali za zvezdami, sedaj pa za sateliti

S pomočjo radionavigacijskih umetnih satelitov se atomske podmornice, površinske ladje

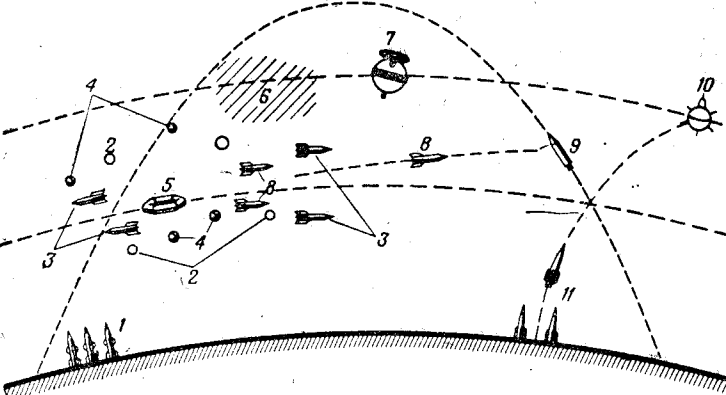
veliki — do trideset metrov v premeru, napolnjeni pa so s plinom. Obodna stena je debela le kakih šest mikronov in je z zunanje strani premazana s tanko plastjo aluminija. Ko jih izstrele z Zemljine

signali z Zemlje odbijajo od takega satelita na vse strani, so odbiti signali, ki jih love zemeljske postaje, zelo šibki. Zato si pomagajo s tem, da signale pošiljajo proti umetnim satelitom s čim močnejšim oddajnikom, sprejemniki pa imajo velike in natančno usmerjene antene. Z enim samim umetnim pasivnim satelitom, ki ga izstrele kakih pet tisoč kilometrov visoko, je omogočena zveza na do 6500 kilometrov širokem prostoru. Ker pa se sateliti nenehno premikajo, bodo neprekinjeno zvezo imeli le tedaj, če bo okrog Zemlje krožilo po več satelitov hkrati.

Aktivni sateliti pa so opremljeni z različnimi napravami, namenjenimi za sprejem, pojačanje in oddajanje radiotelegrafskih, radiotelefonskih in televizijskih signalov. Silno zanimiv je načrt, po katerem bi nenehno zvezo po vsej Zemljini površini zagotovili že s tremi ali štirimi umetnimi sateliti, ki bi krožili približno 36.000 kilometrov visoko.

Orbitalne atomske bombe

Vesoljsko napadalno orožje je namenjeno za uničevanje nasprotnikovih objektov na Zemlji in v vesolju, z njim pa lahko obstreljujejo tudi cilje na Meseu in planetih. Že za časa miru lahko spuste v vesolje, sodeč po nekem načrtu, do tri tone težke umetne satelite, otvorje-

VESOLJSKO OBRAMBNO OROŽJE

1 — sredstva za protiraketno obrambo; 2 — naprave za povzročanje motenj; 3 — rakete za prestrežanje protiraket; 4 — lažni cilji; 5 — orbitalna vesoljska postaja; 6 — cona za patroliranje; 7 — umetni satelit-prestrelalec; 8 — protirakete; 9 — nasprotnikove rakete; 10 — nasprotnikova orbitalna naprava; 11 — sredstva za protivesoljsko obrambo

ali letala orientirajo tako natančno, da lahko mirno uporabljajo svoje raketno orožje — ne glede na svojo lego. Radionavigacijski sistem navadno sestavljajo štirje umetni sateliti, opremljeni z radijskimi oddajniki in sprejemniki, računskimi stroji in različnimi drugimi napravami.

Sateliti te vrste krožijo okrog Zemlje približno devetsto kilometrov visoko. To satelitom omogoča, da ostanejo v vesolju vsaj pet let in da lahko nadzirajo približno tri tisoč kilometrov široko cono. Če so sateliti pravilno oddaljeni drug od drugega, potem je moč na vsakih devetdeset minut najti katerokoli točko na Zemljini površini, to pa izredno natančno. Podmornica, ki bo želela s

površine, še niso napolnjeni s plinom, temveč so zloženi v posebnih posodah. Te se visoko nad Zemljo odpro in plini neke kemikalije, ki jo pred izstrelitvijo stresejo v satelite, napolnijo balone do konca. Ker pa se

Fotografija z vprašajem

»Dajte, tovariši, postavite se v vrsto! Ti na desni, stopi bliže skupini, pa tovarišico vzemite v sredo!« Še vedno slišimo partizanskega fotografa Marijana Masterla, ki je napravil tale posnetek. Toda žal se je sled za tovarišem Masterlom izgubila in iz Muzeja narodne osvoboditve v Ljubljani so nam poslali tole fotografijo kot nepojasnjeni dokument. — Bralci, pazljivo si ogledajte fotografijo in o svojih ugotovitvah nam čimprej pišite. Po hribovju v ozadju bi slika utegnila nastati neke na Primorskem tik pred osvoboditvijo ali že v svobodi.

pomočjo umetnih satelitov in svojih računskih strojev ugotoviti trenutno lego, se bo zmotila največ za kakih dvesto metrov.

Pasivni in aktivni sateliti za zvezo

Telekomunikacijske umetne satelite uporabljajo za vzdrževanje vojaških zvez. Pasivni umetni sateliti se od aktivnih razlikujejo po tem, da nimajo v sebi nobenih elektronskih naprav. Njihova naloga je le ta, da s svojo površino odbijajo radijske signale. So pa precej

Komisija za obrambno vzgojo civilnega prebivalstva pri kočevski delavski univerzi si je za letoštev zastavila obširen načrt svojega dela. Precejšen del načrta so tudi že uspešno izpolnili, čaka jih pa še precej dela.

Že pred tremi leti, ko so delavske univerze v Sloveniji prevzele skrb za organizirano obrambno vzgojo civilnega

davanja: »Kaj storiti v primeru vojne«, drugo je: »Kako se zavarovati v primeru vojne« in tretje: »Naravne nesreče, ki nas lahko prizadenejo«.

Prvo predavanje so letos imeli že v 17 krajih občine. Občane so predavatelji informirali o tem, kdaj razmere kažejo na nevarnost vojne, kaj

so precej storili za čimvečji uspeh obrambne vzgoje civilnega prebivalstva. Namesto predavanj v večjih centrih so se odločili, da bodo imeli predavanja v vseh večjih vaseh. To je omogočilo, da je lahko čimveč občanov prišlo na predavanja, hkrati pa so predavanja, ki so po didaktični obliki bolj razgovori, bila veliko bolj učinkovita. 17 predavanj je

Neposredno organizacijo predavanj na vasi so prevzele krajevne organizacije Socialistične zveze in organizacije ZZB. In res so se povsod potrudili, uredili in zakurili so prostore, kjer so bila predavanja, obvestili občane itd.

V mestu pa bodo enaka predavanja za kolektive delovnih organizacij in še za nekatere skupine občanov, kot so upo-

Razmah obrambne vzgoje civilnega prebivalstva

prebivalstva, so v vseh večjih vaseh kočevske občine imeli po dve predavanji, za prebivalstvo mesta štiri in še posebna predavanja za delovne organizacije. Občane so takrat informirali o obliki morebitne nove vojne, o možnosti obrambe majhnih držav, o zaščiti pred letalskimi napadi in o radioaktivnem sevanju atomskega orožja. Vsa predavanja so bila dobro obiskana in občani so bili hvaležni za tako važne informacije.

Za letoštev pa se je komisija odločila, da bo od prvega množičnega informiranja o morebitni vojni prešla na bolj podrobno in konkretno izobraževanje občanov. Njihov letošnji program obsega tri pre-

konkretno storiti v primeru, ko bi bilo razglašeno vojno stanje, kako bi izgledalo življenje in funkcioniranje oblasti v vojni, kako bi bilo z delom javnih ustanov, gospodarskih organizacij itd.

V drugem predavanju, ki ga imajo ravno sedaj, pa bodo občane obvestili o osebni zaščiti, zaščiti živali in drugih materialnih dobrin v primeru vojne, ko bi sovražnik prav gotovo uporabil vsa najstrašnejša orožja.

S tretjim predavanjem, ki bo v jeseni, pa bodo občane obvestili o elementarnih nesrečah, ki se lahko pripetijo v občini in o ustreznem zavarovanju.

V organizacijskem pogledu

obiskalo 857 občanov in povprečna udeležba 50 poslušalcev je omogočila neposreden stik med predavateljem in poslušalci. Na kolegiju predavateljev je bil sprejet sklep, da predavatelji sploh ne bi imeli naprej dolgovernih predavanj, temveč bi v razgovoru odgovarjali na vprašanja. Da pa bi tak razgovor »stekel«, je vsak predavatelj vnaprej imel vprašanja, ki si jih je sebi postavil in nanje odgovarjal. To je hitro razgibalo poslušalce in vprašanj je bilo dovolj. Da bi predavatelji tudi s sliko podprli svoje odgovore, je imel vsak predavatelj s seboj diaprojektor s številnimi diafilmi, izrezanimi v dia okvirke.

kojenci, gospodinje itd. Zanimivo je tudi, da s temi predavanji niso povzročili vojne psihoze, kot to nekateri mislijo. Res pa je, da so se marsikje zamislili o možnosti vojne in posledicah, ki bi nastale. Nekateri si že delajo načrte za ureditev zaklonišč v svojih stavbah, drugi se prijavljajo v tečaj prve pomoči itd. Pri mnogih so uspeli odstraniti prejšnje mnenje o morebitni vojni: »Do vojne ne bo prišlo, če pa pride, je itak konec vsega in si bi bilo najbolje vzeti življenje.« Občani spoznavajo, da bi bila morebitna vojna resnično strašna, toda kolikor bolj bomo nanjo pripravljeni, toliko lažje bi jo prestali.

M. Cetinski

Slika nam kaže model postaje za vzdrževanje telekomunikacijskih zvez prek umetnih satelitov, kakršno nameravajo zgraditi kakih petsto kilometrov severno od avstralskega mesta Sydneya. Antena bo široka sedemindvajset metrov. Zmogljivost postaje bo zelo velika: šeststo telefonskih in en televizijski kanal

ne z atomskimi bombami. Njihova medsebojna razporeditev pa naj bi bila taka, da bi bilo moč na katerokoli točko Zemlje spustiti bombę, če bi razmere to zahtevale, že po nekaj minutah. Je pa še drugi načrt, po katerem bi te bombe izstrelili v vesolje šele takrat, ko bi radiolokacijske postaje odkrile cilj. Če pa bi naknadno ugotovili, da preplah ni bil na mestu, bi še vedno lahko umetne satelite z jedrskimi bombami poklicali nazaj na Zemljo.

Vse to so šele načrti, ki pa jih ni moč uresničiti samo zato, ker nimajo ustreznih raket. Te bi morale biti zelo močne, da bi v vesolje lahko potisnile tako težke umetne satelite, opremljene z jedrskimi bombami.

Razen vesoljskega napadalnega orožja moramo omeniti tudi obrambno orožje, ki je namenjeno za uničevanje nasprotnikovih strateških balističnih raket, umetnih satelitov in drugih bojnih sredstev v vesolju. Vse to pa lahko store ne le z raketami, napolnjenimi z navadnim ali jedrskim razstrelivom in umetnimi sateliti, temveč tudi tako, da v orbito nasprotnikovih ciljev stresajo pesek ali jeklene drobce in da nasprotnikove radiotehnične sisteme skušajo onesposobiti z močnim magnetiskim ali električnim obsevanjem. Najboljši način pa so vsekakor eksplozije. Tako na primer eksplozija bombe z močjo dveh megaton lahko uniči do pet kilometrov oddaljeni satelit in ga poškoduje, če je oddaljen do petindvajset kilometrov od točke, kjer se razpoči bomba. Zelo uspešni pa so lahko tudi umetni sateliti-prestrelalci, ki so oboroženi ne le z jedrskimi sredstvi za neposredno uničevanje nasprotnikovih vesoljskih ciljev, temveč tudi z različnimi motilnimi napravami.

Vesoljske ladje

V Združenih državah Amerike pripravljajo načrte tudi za posebne vesoljske ladje, v katerih bi bilo prostora za dva ali tri moše. Uporabljali naj bi jih za prestrežanje nasprotnikovih umetnih satelitov ali pa za prevoz raznega materiala z Zemlje na vesoljske postaje. Med glavnimi naloge, ki bi jih imele posadke vesoljskih postaj, spada tudi nenehno nadziranje Zemljine površine.

Borci, obiskujte predstave kinematografov...

KINO RADIO, JESENICE

28. II. in 1. III. 1967 »Darling«, angleški film
2. III. »Nevesinjska puška«, jugoslovanski film
3. III. »Pustolovščine Lemmyja Cautiona«, franc. film
4. do 5. III. »Sinovi Katie Elder«, amer. barvni CS
7. in 8. III. »Trije klobuki za Lizo«, angl. barvni film

KINO PLAVZ, JESENICE

1. III. 1967 »Nevesinjska puška«, jugoslovanski film
2. in 3. III. »Živeti svobodno«, ameriški barvni
4. in 5. III. »Trije klobuki za Lizo«, angl. barvni film
6. in 7. III. »Sinovi Katie Elder«, amer. barvni CS

KINO ZIROVNICA

1. III. 1967 »Moje pesmi, moje sanje«, amer. barvni CS
4. III. »Darling«, angleški film
5. III. »Živeti svobodno«, ameriški barvni
8. III. »Sinovi Katie Elder«, amer. barvni CS

KINO DOVJE-MOJSTRANA

2. III. 1967 »Moje pesmi, moje sanje«, amer. barvni CS
4. III. »Živeti svobodno«, amer. barvni
5. III. »Darling«, angleški film
9. III. »Sinovi Katie Elder«, amer. barvni CS film

KINO KOROŠKA BELA

4. III. 1967 »Pustolovščine Lemmyja Cautiona«, franc. film
5. III. »Moje pesmi, moje sanje«, amer. barvni CS
6. III. »Trije klobuki za Lizo«, angl. barvni film

KINO KRANJSKA GORA

2. III. 1967 »Darling«, angleški film
3. in 4. III. »Moje pesmi, moje sanje«, amer. barvni CS
5. III. »Pustolovščine Lemmyja Cautiona«, francoski film
9. III. »Trije klobuki za Lizo«, angl. barvni film

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Vrnitev »potopljene« podmornice

Sovjetska podmornica »Lembit« je bila med napadom na neki nemški konvoj, ki je septembra 1942 plul po Baltiku, hudo poškodovana in se je potopila na morskot dno. Na srečo pa je bilo tam morje globoko le šestindeset metrov

V prostoru za akumulatorje je besnel ogenj. Tretji oddelek je bil skoraj v temi, saj sta brleli le še dve luči. Izmed tri-najstih mož, kolikor jih je bilo v tem oddelku, je bilo šest ranjenih, drugi pa so bili poškodovani ali zastrupljeni s plini. Hudo ranjenega podoficirja iz radiotelegrafske skupine starejšega vodnika Galijenka in deseterja Prodana so pazljivo prenesli v drugi oddelek. Oba sta imela opečen obraz in oči, juna skoraj ni bilo več videti. Galijenko pa je povrh vsega imel še prelom obeh nog.

Komandant podmornice in vsi tisti, ki so bili v centrali, so bili poškodovani in zastrupljeni s plini, vendar niso niti za hip izgubili razsodnosti.

Eksplodizija je razbila radijsko kabino, poškodovala vhodna vrata v četrti oddelek in zdrobila akumulatorje tako, da je elektrolit tekel po tleh. Uničenih pa je bilo še nekaj drugih naprav.

Sovražnikove ladje so bombardirale, prisluskovala in z merilcem globine tipale po dnu. Slišati je bilo tudi ostre kovinske šume ladijskih vijakov.

Boj za življenje in zmago se je začel v popolni tišini. Komandir elektromehanskega bojnega odreda in sekretar partijskega komiteja Mojsejev je dal povelja, ne da bi se menil za svoje rane. V prostoru za akumulatorje sta v strupenem dimu in brez mask delala deseter Panov in mornar Kondrašev. Iz razbite radijske kabine se je le težka privlekel komandir akustične skupine Nikolajev, ki se navzlic požaru brez ukaza ni umaknil s svojega mesta. Dušil se je v dimu, toda slučajni snel in je ves čas zapisoval elemente lokatorjev. Nikolajeva so kasneje odlikovali z Redom rdeče zastave.

V drugem oddelku, kjer ni bilo toliko plinov, so pripravili aparate s kisikom. Brž ko so se ovedli, so mornari Panov, Kondrašev in Pomezan ponovno pohiteli v boj za rešitev podmornice. Čeprav so Panova pri tem strupeni plini že drugič skoraj zadušili, je takoj nato, ko je spet prišel k sebi, še tretjič planil v poškodovani oddelek.

Po četrtturnem boju so ogenj pogasili. Tudi luknje, skozi katere je vdiral voda, so zamašili. Približno ob treh so jih tudi sovražnikove ladje prenehale obmetavati z bombami in so se umaknile. Tam gori so bili prepričani, da je podmornica potopljena. Berlinska radijska postaja je pohitela z objavo sporočila o tej »potopitvi«.

Medtem pa so v »potopljene« podmornici preverjali razne naprave. Ob osmih zvečer je podmornica že bila sposobna, da se dvigne na površje.

Nekaj zračnih curkov so morali spustiti še v srednji tank, premec in krmo. Stisnjene zraka bo kmalu zmanjkalo. Tedaj pa se kazalec nenadoma stresel — »Lembit« pa se dvigne na morskot površino.

Ura je že 22.23. Na stolpu so dvignili pokrov. Podmornica se je napolnila s svežim zrakom, od katerega se je mornarjem kar zavrtelo v glavi. Komandant je zlezal na poveljniški most. Pognali so dieselske motorje. Podmornica se je v temi oddaljevala od sovražnikove obale.

Ko se je 15. septembra zdanilo, se je morala podmornica spet potopiti in za pogon elek-

ničarji ugotovili, da še desnemu boku približujeta dva čolna. Morali bi se čim hitreje potopiti, toda ovirala jih je pri tem antena. Matijašević je hitro odvil anteno. Minuto kasneje so že lahko zaprli pokrov in se začeli potapljati. Štiri sovražnikove granate pa so medtem le zadele podmorničin trup. Preden pa se je podmornica lahko umaknila, je sovražnik spustil nanjo še vrsto globinskih bomb.

Colna sta še nekaj ur križarila in iskala podmornico, vendar je nista mogla odkriti. Podmornica je tedaj bila štirindeset do šestindeset metrov globoko in se je počasi oddaljevala. Pri vsem tem pa se ji je pokvaril še žiro kompas.

Z električno energijo nezadostno napolnjenih akumulatorjev se je »Lembit« moral sedaj na slepo prebijati čez silno nevarno »gotlandsko črto«, neopazno se prethotapiti mimo pečin in skozi minska polja, peljati mimo sovražnikovih patrolnih ladij in se plaziti po tleh, pri čemer pa tvegati, da jo bo na plitvinah potisnilo na morskot površino. Za orientacijo je njena posadka lahko uporabljala le naveden magnetni kompas. Šestnajstega septembra se je podmornica, komaj dvanajst metrov globoko, dobesedno prenzalila čez Preobražensko plitvino.

»Lembit« je nepretrgoma plul pod vodo že šestindeset ur in sedemnajst minut. Spet je zmanjkalo kisika. Najbolj pa je podmorničarje skrbelo, da jim ne bi zmanjkalo tudi električne energije. Akumulatorji, ki so bili očali še celi, so bili že povsem prazni, ko je 17. septembra ob enih popoldne podmornica naposled izplula pet milj od otoka Lavensarija. Nato so pognali dieselske motorje in se z vso hitrostjo napotili proti domači obali.

Tako je podmornica »Lembit« dokončala svojo veliko nalogo.

Predavanja za rezervne oficirje in podoficirje

TRBOVLJE

Podpolkovnik Ivo Marković: VSELJUDSKA OBRAMBNA VOJNA

Predavanje bo 1. marca t. l. ob 17. uri v predavalnici Delavskega doma.

LJUBLJANA:

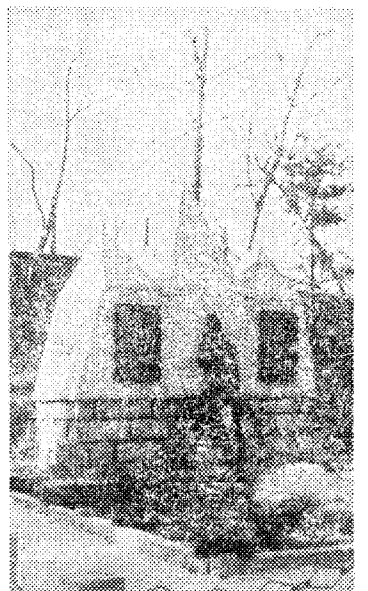
Franjo Kranjc: ROŠKA OFENZIVA

Predavanje in predvajanje kratkega dokumentarnega filma iz druge svetovne vojne bosta v Domu JLA 6. marca ob 18. uri.

Podmorničarji so pohiteli vsak na svoje mesto. Začeli so prazniti balastne tanke. Le kakšno šumenje po prejšnji tišini! Sovražnikovih ladij ni slišati. Mornarji še odločneje praznijo balast. Toda podmornica se še ne premakne. Vse oči so uprte v kazalec merilca globine. Ali se bo premaknil na levo, v življenje, ali pa... Mar so tanki za balast prebiti?

tromotorjev uporabljati prvo skupino akumulatorjev, ki so bili v drugem oddelku. Ko pa se je znočilo, se je podmornica dvignila na površje, da bi napolnila akumulatorje. Da bi lahko lovili brzobjavke, so skozi odprtino v stolpu potisnili zasilno anteno. Noč je bila zelo temna. Tedaj pa je nenadoma prišlo do napada. Pri blesku izstreljenih granat so podmor-

Dne 31. decembra 1943 popoldne so nacisti zastražili vse dohode h gramozni jami na Svetju pri Medvodah, blizu kraja, kjer se cesta proti Kranju prek mosta čez Soro povzpne na Sorško polje. Nato so odjeknili strelji in v krvi je obležalo 25 talcev. Med njimi je bil francoski državljani Jules Pudebois iz Lyona, nekaj domačinov in 10 ujetnikov, ki so jih Nemci ujeli 15. decembra 1943 v Lovčevem hotelu na Pokljuki, ko so skoraj uničili 3. bataljon Prešernove brigade. Zavedni ljudje iz Medvod in okolice so kmalu grob za silo uredili, po vojni pa postavili tankaj spomenik, ki so ga lani obnovili. Vsako leto ob obletnici smrti talcev je na kraju, kjer so jih ustrelili, žalna svečanost. Tako je bila tudi lani, toda na žalost se je udeležilo zelo majhno število ljudi. Zaradi tega, ker žalna svečanost pride prav na zadnji dan leta, ko imajo ljudje druge opravke, so bili nekateri mnenja, da bi jo preložili na kak drugi dan. Toda večina članov ZZB se s tem ne strinja in zahteva, naj bo žalna svečanost še nadalje vsako leto na obletnico smrti talcev, to je 31. decembra. Vsekakor pa zamerijo svojim sovaščanom, ki jih je mnogo članov ZZB, zakaj se v večjem številu ne udeležujejo vsakoletne žalne svečanosti na Svetju pri spomeniku

Partizanska ljudska pesem

V zadnji številki »TV 15« smo objavili dva partizanska motiva z vzhodnega dela Slovenije. Imeni avtorjev sta sicer znani, vendar bi nas številne bralce zanimalo, kako in kdaj sta pesmi nastali. Prav tako prosimo za podatke o pesmi, ki je objavljena v današnji številki in ki opeva okupacijo ter narodnosvobodilni boj na Kozjanskem, to je v pokrajini, ki se razteza nekako od Jurklostra prek Planine, Pilštajna, Kozlega in Podsrede proti Sotli, na severu pa

do Prevorja in prek vištajnskih gor in Olimja in Podčetrčka, medtem ko na jugu meji na gozdni gred Bohorja. In prav Bohor je v svojih gozdovih dajal dobro zatočišče partizanom Kozjanskega odreda. Leta 1944 je okupator iz masčevanja požgal skoraj vse Kozjansko, 75 vasic je izginilo v pepelu. Kljub takim in podobnim nesrečam in udarcem je kozjansko ljudstvo ostalo zvesto svetli veri v svobodo.

Črna noč in zlata zora

Strašno se gorje razlilo po nesrečnem je Kozjanskem. Kaj so znova turške trume vdrle ropat in požigat? Niso vdrle turške trume, vdrli je divji nemški veper in od juga krvoločna vdrila rimska je volkulja. Lačne so zverj planile, trgale so te na kose in ti toplo krvo pile, narod bedni moj kozjanski, narod bedni moj slovenski. Tvoja tiha bela sela so samo še pogorišča. Kdo te bo pogina rešil, kakšen čudež pričakuješ? Zadržno uro ti nasilnik je zazvonil — ne odzvonil. Čudo res je nastopilo. Golorok se uprl je narod, v boj je stopil neenaki.

Malodušje umaknilo se junaštvu je in veri, neporušni veri vase, hlapčevstvo svobodoljubju. Oživel so gozdovi. Po Bohorju, po Kozjanskem bje borba se srčila, boj na smrt in na življenje. Združil narod se je v stiski. Kleno zrno je ostalo, pleve je vihar odnesel. Kdor je čist, ime ohranil, kdor ostal je zvest v preizkušnji, mu je zastjalo sonce, sonce zmage in vstajenja. Zvon mrtvaški več ne klenka, k prazniku povsod pozvanja. Čas preklal se je na dvoje: zbežal tuji je nasilnik in pregnan je zatiralec. Sam si zdaj kroji usodo, pot gradiš v prihodnost lepšo, vedno dalje, vedno više. Omahljivec in dvomljivec nikdar ne dospe do smotra, borec le doseže smoter.

Anton Potočnik

OB 50-LETNICI OKTOBRKE REVOLUCIJE

V zvezi z letošnjim proslavljanjem 50-letnice oktobrske revolucije naj sporočijo svoje naslove vsi udeleženci oktobrske revolucije in državljanske vojne v SZ, kolikor tega še niso naredili na osnovi razpisane ankete.

Razen tega naj sporočijo svoje naslove uredništvu tudi vsi udeleženci II. svetovne vojne, ki so bili pripadniki partizanskih odredov na ozemlju SZ ali Rdeče armade. To ne velja za tiste, ki so prišli v SZ iz NOV na šolanje in za tiste, ki so bili v SZ pripadniki enot NOV kot 2. tankovske brigade, letalskih enot in 1. jugoslovanske brigade v SZ, razen če so v te enote prišli iz partizanskih enot ali Rdeče armade.

Podatki naj vsebujejo:

Priimek in ime, enoto, v kateri je bil, čas, od kdaj pa do kdaj je bil v Rdeči armadi ali partizanskih odredih na ozemlju SZ, funkcijo in čin ter sedanjí poklic in naslov.

Rok za prijave je do 6. marca.

Uredništvo

S DRAGO KUMER:

Ponikvani še znajo orati ledino

Kronika pravi: Začelo se je tam na šaleški strani, v Podkrajju. Gori na »Zveplenkah« da so se ustavili prvi partizani. Med prvimi je bil Franc Povh-Izak. Bil je slušatelj medicine v Zagrebu in on je bil tisti, ki je v Podkrajju raznašal te napredne ideje. In tja so zahajali tudi Stropniki iz Šaleške. In Glušič iz Podkrajja, ta je bodja prinesel prvo vest o gorenjskih partizanih in o pravem partizanstvu sploh. Toda vse to je bilo proč od Ponikve, tam, odkoder je bilo precej ljudi zaposlenih v Šoštanju in Velenju. Tam je bila industrija in tam je bil doma proletariat. Komunistična partija da je v Podkrajju organizirala prvo trojko, ki pa je bila izdana. Karel Glušič, Rafael Rednak, Franc Janežič so bili člani te nesrečne trojke. Vsi trije so veljali za poštenjake in vsi trije so bili prvi partizani, doma iz Podkrajja. In takrat, ko je nekdo izdal to trojko v Podkrajju, takrat je prišlo zlo tudi na Ponikvo. Na Brezovem se je ustavilo. Ivan Jelen, ki je bil čevljarški pomočnik v Celju, je bil od gestapa aretiran in kmalu tudi ustreljen. Ljudje so se zgrozili: tako mlad fant je moral umreti! Moral je. Nihče ne ve, kdo ga je navdušil za nove ideje, kdo je zanetil v njem upor proti okupatorju. Bil je tih in miren fant. In zanesljiv. Tako pravijo, da je prenašal pošto in važna ustna izročila, pa da je vedel dosti zaupnega. In mladost ni prav nič pomagala. Nemec je ubijal vse: staro, srednje in mlado. To se je zgodilo junija leta dvainštridesetega. Pa tudi Razdevškova dva, brata, Jakob in France sta bila v Mežici takrat aretirana. Tam sta opravljala zidarska dela, obdelovali so ju sodelovanja z OF, ju odpeljali v taborišče, od koder sta se komaj petinštridesetega vrnila, oba duševno in telesno izčrpana. Po letu dvainštrideset je za kak čas Ponikva utihnila. Mnogo fantov je moralo v nemško vojsko. Morali so, že zaradi družinskih članov, nekaterih že kar ostarelih; pa tudi o partizanstvu še ni bilo kaj dosti slišati.

Franc Jezernik si viha brke, guba čelo, premišljuje, govori:

— Da, bilo je dvainštridesetega, spomladi. Sonce je kar toplo sijalo in odpravil sem se v Podkraj. Tam smo imeli vinograd in trto je bilo treba obrezati. In prav nad vinogradom sem srečal človeka, moškega v civilu. Bil je še ves mlad, vendar sem kmalu začutil, da mora biti precej izobražen. Orožja nisem videl. Pač pa je pobilskovito gledal naokoli, govorila pa sva najprej čisto navadne stvari. O vremenu in o letini sva kramliala, pa o zdravju in drugih vsakdanjih rečeh. Potem pa me je le vprašal, če sem že videl partizane in kako je kaj na Ponikvi s to rečjo. Bil sem nekam otročje previden. Kako ne! Nisem bil še tako mlad, ali o partizanstvu javno razpravljati pa tudi ni bilo kar tako. Saj nisem vedel, s kom imam opraviti. Rekel sem, da o partizanstvu nisem kaj prida poučen. Zdi pa se mi, da me je mladi možki resno posvaril.

— Pazite, da ne boste Nemci postali!

Takrat nisem vedel, da je bil res partizan, in sicer France Povh, z ilegalnim imenom Izak. Čakajte, nekaj o vsem tem imam tudi zapisano.

Lističi šumijo med zdelanimi prsti. In res je na njih zapisano precej medvojnih podatkov. Mož je bil po vojni precej časa predsednik krajevne organizacije ZB in je precej važnih stvari tudi zapisal. Vendar človeka zamika živa beseda.

— Spomladi trinštridesetega smo spet resno začeli. Imeli smo tudi prvo trojko. Seveda smo jo imeli. Ni bila ne vem kako agilna, toda obstajala je. Saj lahko naštejemo nekaj družin, ki so se povezale z delom za partizansko gibanje: Razdevškova, Stropnikova, Rotnikova, Jelenova, Rozarjeva, Kersnikova, Topolčeva, Flenetova, Vovkova, Dražnikova, Krumpova... Prišli smo z načrtnim širjenjem partizanske literature. Prvi, ki nas je predramil, pa je bil partizan Bogo iz Podkrajja. Z njim je dobil zvezo iz naše vasi Razdevškov, naš prvi partizan Milan. In potem se je začelo. Ne morem reči, kdo vse je bil za in kdo je bil proti. Večina je bila na pravi poti. Nekaj pa jih je krenilo v nasprotno smer... Kakor povsod. Teh smo se pač izogibali, čeprav je prišlo zaradi njih do hudih neveselosti. Kaj hočemo: bili smo v vojni. In vojna prinaša zlo, razdejaje med ljudmi... Ah, pa kaj bi vse to, saj je vse skupaj tako daleč za nami... In o sebi je tako težko govoriti. Seveda smo delali. Tudi naša hiša. Dajali smo našim ljudem, našim borcem partizanom. Marca štirinštridesetega smo ustanovili odbor OF. Bil sem član tega odbora. Ob ustanovitvi nam je spregovoril star partizan Janko Zevart. Potem sem postal tudi predsednik tega odbora. Dobil sem novo ime »Kostanj«. Po izdaji pa so mi rekli kar »Pisker«. Nikar se ne smejte! Res je bilo tako. Takih stvari ne smemo zametavati. Tisto o borbah bodo že drugi povedali. Saj se še spominjajo. Morajo se. Meni pa je tudi večkrat huda predla. Štirinštridesetega nisem več spal doma. Saj veste, bilo je nevarno. Nemci so včasih vdrli v vas kot strela z jasnega. Tako tudi tisto jutro.

NADALJEVANJE

POJEM ELEBANCE SO KRAVATE terital

TOVARNE Svilarit KAMNIK

ŠKANDAL PO ITALIJANSKO

Takšne afere pa še ne... V Italiji se skoraj vsak mesec zgodi nekaj, kar razburja temperamentalne državljane, toda zdaj je snov tako za politiko kot za novinarje in široko javnost silno zanimiva. Gre za ustanove in ljudi, ki običajno veljajo za nedotakljive in silno skrivnostne, za afero z obveščevalno službo. Pa še vojaško obveščevalno službo.

Uradno naj bi vojaško obveščevalna služba opravljala le svoje »strokovno« delo in se ne bi smela vmešavati v politiko. Toda SIFAR (Servizio Informazioni Forze Armate — Obveščevalna služba oboroženih sil) se je takrat, ko je bil obrambni minister Giulio Andreotti, ukvarjal tudi s takšnimi posli. Imel je velikanske dosjeje s podatki o politikih, s prognozami, kateri politik bo napredoval, kateri bo nazadoval itd. Andreotti je bil obrambni minister od leta 1959, februarja lani je prevzel ministristvo za industrijo in trgovino, prejšnji položaj pa je predal Robertu Tremelloniju. Ta je SIFAR preimenoval v SID (Servizio Informazioni Difesa — Obrambna obveščevalna služba), ne da bi pri tem pomislil, da je Mussolini za časa svoje republike Salo tako preimenoval prejšnji SIM (Servizio Informazioni Militari — Vojaška obveščevalna služba). Toda minister ni spremenil samo imena, marveč je zamenjal tudi načelnika SIFAR oziroma SID. General Giovanni Allavena je prepuštil položaj kontraadmiralu Eugeniju Henkeju. Henke je kmalu odkril, da je SIFAR zbiral dokumente o najvišjih državnih in političnih voditeljih — niti predsednik republike Saragat ni bil izvet — in da so izginili ravno ti dosjeji. Po čudni poti je zadel prila v časopise, javnost se je razburila, potem pa kar onemela od začudenja, ko je minister Tremelloni povedal v senatu, da je vse skupaj res. Ustanovili so preiskovalno komisijo in...

In medtem ko naj bi bilo delo komisije na moč tajno, prihajajo v javnost — se pravi v časopise — podrobnosti o njenem delu, revija »L'Europeo« pa je celo objavila faksimile odlomkov iz »izginulih dosjejev«. Kdo je skrivnostni razkril novinarjem? Tega spet nihče ne ve. Afera se je že tako zapletla, da ljudje samo še zmagujejo z glavi.

To so poglavitna dejstva. Zda pa si oglejmo nekatere glavne »junake« volunškega skandala. Minister Giulio Andreotti »nič ne ve«. Takole se izgovarja: »V vseh sedmih letih mi načelnik SIFAR ni niti enkrat povedal, da zbira podatke o tej ali oni osebnosti. O tem niso govorili ne general De Lorenzo ne general Viggiani ne general Allavena (prva dva sta bila načelnika SIFAR pred Allaveno. — Op. p.). Če bi bil vedel, bi bil takoj ukrenil, da bi bilo tega konec. Ni nisem vedel, ponavljam, in ko mi je minister Tremelloni lansko poletje povedal za tiste izginule dosjeje, sem bil jaz najbolj presenečen.« Andreotti trdi, da je kratko in malo mogoče, da v sedmih letih ni ničesar opazil. Sicer pa se izgovarja, da je SIFAR po zakonu neposredno odgovoren predsedniku republike, predsedniku vlade in notranjemu ministru. Poleg tega pravi, da je pravzaprav resnični šef obveščevalne službe načelnik glavnega štaba obrambe (se pravi general Giuseppe Aloja), ki ga mora načelnik SIFAR ubogati.

Komunistični tednik »Rinascita« trdi, da je minister Andreotti ob predaji poslov Robertu Tremelloniju odpeljal iz svojih uradov celih sedem tovrstnih raznih papirjev. Med njimi naj bi bili tudi omenjeni dosjeji. Andreotti pa trdi, da je član vlade že dvajset let in da si je v tem času zbral velik zasebni arhiv. In ta zasebni arhiv da je takrat odpeljal s sedmimi tovrstnimi. Konec koncev meni Andreotti, Minister Giulio Andreotti da bi bilo treba razsvetliti dejavnost vojaške obveščevalne službe SID in da bi bilo »zelo pomembno zvedeti, kam so izginili dosjeji in čemu so služili«.

Drugi, ki se je znašel v ognju, je načelnik SIFAR, general Giovanni Allavena. Njegova kariera je bila sijajna, saj je bil pri 47 letih že general. Za načelnika SIFAR ga ni imenoval minister Andreotti, marveč komisija armadnih generalov z Alojo na čelu. Največ zaslug si je Allavena pridobil med potovanjem papeža Pavla VI. v Jeruzalem in Indijo, ko je osebo vodil papežovo telesno stražo, obenem pa »poskili« kako delujoče varnostne službe drugje. Pozneje so »odkrili«, da SIFAR ne dela tako učinkovito, kot bi moral, in junija lani je Allaveno zamenjal Henke.

Kontraadmiral Eugenijo Henke je skorajda prve dni v novi službi odkril čudno delovanje obveščevalne službe, toda ko je hotel ukrepati, je ugotovil, da so dokumenti izginili. Odnosel jih naj bi Allavena in nekateri celo trdijo, da je za to podpisal »preverje«. Toda ali je mogoče, da bi bil general Allavena tako ne previden? Novinarji so vprašali SID in dobili odgovor: »Slišati je neverjetno, toda tako je.«

Henke je po tem odkritju takoj obvestil načelnika glavnega štaba obrambe generala Giuseppe Aloja, obrambnega ministra Tremellonija in predsednika republike Saragata. Završalo je. Predsednik republike Saragat bi lahko kot vrhovni poveljnik vojske dal aretirati nekaj generalov. Toda odločil se je, da z zadevo seznanj premiera Aldo Mora. Ta ni ukrepal, kot bi pričakovali. Premier bi moral najprej sam temeljito raziskati zadevo in odločno zahtevati resnico. To so pričakovali od njega (v člankih je bilo precej namigovanja na ukrepanje britanskega premiera MacMillana ob »afere Profumo«: MacMillan je zahteval od Profuma izpoved, naročil je preiskavo, potem pa ukazal Profumu, naj podpiše odstop in ga tako rekoč odstrani iz političnega življenja.)

Toda Aldo Moro ni poklical k sebi vseh prizadetih, se pravi ministrov Andreottija in Tremellonija, generalov Aloja, De Lorenza, Allavena in kontraadmirala Henkeja, marveč je zadevo prepuštil obrambnemu ministru Tremelloniju. Ta pa je ustanovil preiskovalno komisijo, v katere delovanje je mnogo vrzeli.

Potem je izbruhnila vsestranska polemika, ki je zajela vse varnostne službe v Italiji, sedanje in pokojne ministre in celo nekdanjega predsednika republike Giovannija Gronchija. V Rimu so namreč začele krožiti govorice o poskusu, da bi »ugrabili« Gronchija leta 1960. »Ugrabili« naj bi ga v Toscani, Pisi ali San Rossoru (pa tudi v Castellusanu, pravijo nekateri) ter z barko odpeljali na podmornico. Tam naj bi bil Gronchi za talca, medtem ko naj bi v Rimu izvedli »golistične državni udar«. General De Lorenzo je pojasnil, da je vse skupaj neumnost, ki si jo je gotovo izmislil kakšen slaboumež. Neki mladenič je takrat dobil precej denarja za ustanovitev časopisa. Toda denar je porabil s svojo izvoljenko v Nici, potem pa si je izmislil zmožbo o ugrabitvi in podmornici. Naj bo tako ali drugače, državna blagajna je le izgubila nekaj milijonov lir.

Italijanska javnost pa se pri vsej zadevi s SIFAR boji, da ne bi ostalo pri polovičarstvu, ker jo spominja na »afere Montesi«. Ta se je tudi začela s »delno« preiskavo, potem pa se je razplamtel v velik politični škandal. Zato si javnost želi, da bi predsednik republike Saragat in predsednik vlade Moro kar se da odločno in hitro rešila afero in o tem obvestila javnost. Dotlej pa ostane le čakanje.

STANE IVANČ

KULTURNI OBZORNIK

Letošnje Kajuhove nagrade

Kakor smo poročali že v prejšnji številki, je žirija za Kajuhove nagrade pri zavodu Borec — sestavljali so jo Milan Apih kot predsednik in kot člani Vladimir Kavčič, Zdravko Klanjšček, Ivan Kržnar, Mitja Vošnjak ter svetovalci Matjaž Kmecl, Ivan Kreft, Mitja Mejak, Ivan Minatti, dr. Janez Milčinski, dr. Rudolf Obračunč, ing. Uroš Vagaja in Stane Vilhar — dne 21. februarja podelila štiri nagrade.

Prva nagrada ni bila podeljena. Drugo nagrado je dobil dr. Metod Mikuš za »Oris partizanske sanitete na Slovenskem«. To delo prve v slovenskem zgodovinskem obravnavi izredno pomenljivo in zanimivo področje na vsem slovenskem ozemlju. Pisec je zbral in pregledal vse pisane vire o partizanski saniteti in jih obdelal. S tem je opravil veliko raziskovalno delo ter razgrnil pred nami vso veličasno organizacijo naše partizanske sanitete. To delo bo za marsikoga pravo odkritje. V njem so preprosto orisana številna težka vprašanja, s katerimi so se morali spoprijemati partizanski zdravniki in bolničarji. Obdelana in lepo prikazana je tudi izjemna vloga slovenskega zdravstva, prav tako pa množična pomoč naših ljudi, ki so skrivali ranjence, jih varovali in podpirali. S tem je dr. Mikuš pokazal tudi množičnost našega osvobodilnega boja, v katerem je bila posvečena velika skrb ranjenemu ali bolnemu borec, pa tudi drugim udeležencem in prebivalstvu. Glede na to, da je pisec politični zgodovinar in da ima kot tak svoj način dela, ni moč v očividu svojega dela prikazati vse pestrosti dogodkov in vprašanj, kar bi pa lahko napravili samo partizanski zdravniki. Kljub temu je našel dovolj prostora za številna, povsem človeška vprašanja in zanimive opise življenja in takratnih zdravstvenih oblik.

Mikušovo delo nikakor ne izpaja množičnosti za širši narodni občudoval tega področja našega osvobodilnega boja, toda postavlja okvir za celotno obravnavanje.

Tretjo nagrado je prejel Ivo Zorman za roman »S čez dvajset let bo vse drugače«. V njem prikazuje široko skalo vprašanj partizanskega pokolenja vse do današnjih dni. S

tankim posluhom in darom za opazovanje je spretno in psihološko utemeljeno opisal vrsto likov naših ljudi in njihove usode, konflikte, pa tudi prilagajanje in neprilagajanje novim razmeram, novim silam in novemu okolju. Na vrsto vprašanj, ki se tičejo tudi revolucije, je skušal odgovoriti, mnoga pa, ki se ponujajo ob branju, pa je pustil neresena. Kar preveč jih je, da bi bil mogel nanje odgovoriti v tako ozkem obsegu, za mnoge pa bi bilo treba seči tudi dle in globlje.

Tako je Zorman s svojim delom segel dalje od osvobodilne vojne, v današnji čas, v današnja vprašanja. To daje delu pečat sodobnosti in zato večjo veljavo. Razen tega je roman napisan spretno in gladko, neposredno in iskreno, tako da ga bodo bralci lahko razumeli.

Razen tega je prejel tretjo nagrado tudi Jože Smit za zbirko »Ko-

leselj iz cedilke«. To je pesniška zbirka in kakor pravi pesnik sam, čustven, pesniški zapis usode tistih slovenskih borec, predvsem študentskih fantov, ki so kot nemški, na silo mobilizirani vojski prehodili krvavo pot vojne, dezertirali iz nemških vrst in se s prekmorskimi brigadami vrnili v domovino, tam pa na pragu svobode padli.

Pesnitev predstavlja braču manj znano stran našega osvobodilnega boja in s tem dopolnjuje njegovo umetniško podobo. Zaradi nekaterih lirskih elementov, predvsem pa ljudskosti v obliki in izrazu ter snovnih prepletov, lahko bi rekli tradicionalnega lirizma s svojim epskim naturalizmom pa pomeni tudi izvirno novost v sklopu lirike o osvobodilnem boju, kakor tudi v sodobnem lirskem izpovedovanju sploh. Tudi kadar se njegova prvotna barvovitost spravi v nekoliko kočljiva nasprotja, se ta vendarle nekako zlijejo s prej omenjenimi prvinami, sicer med seboj nasprotujočimi, v lirčno tvorbo. Ta je učinkovita in podpira temeljno idejo pesnitve.

Za opremo Bandinijeve knjige »Zadnji dnevi Benita Mussolinija« je prav tako dobil tretjo nagrado Ernest Krnatič. Osnova zanjo je ena izmed zadnjih grafičnih obdelanih Mussolinijevih fotografij, ki je sama zase zelo zgornja. Tudi uporaba črk pisanelega stroja se sklada s publističnim slogom knjige. Rdeča barva črk se posreduje vključuje v celotno barvno zasnovno opremo — črno, ki prevladuje v opremi — belu, ki ustvarja likovno učinkovito nasprotje prevladujoči črni.

Umrl je »oče atomske bombe«

V Združenih državah Amerike je v 63. letu starosti umrl Robert Oppenheimer, svetovno znani jedrski fizik. Američani so ga bili proglasili za »očeta atomske bombe«, čeprav je pri prvi izdelavi tega strahotnega orožja sodelovalo mnogo znanstvenikov. Bil je vodja centra v Los Alamosu, ki je pripravljala atomsko bombo in bil tudi v štirilanski komisiji, ki naj bi odločila o uporabi A-bombe nad Japonsko 6. in 9. avgusta 1945.

Vendar pravijo, da je bila odločitev teh štirih znanstvenikov le krinka, za katero so se skril Truman in drugi odgovorni ameriški generali.

Zapiski o Vietnamu

Knjižico z gornjim naslovom je napisal Bogdan Capuder, izšla pa je kot posebna izdaja zbirke »Sodobni svet« CZP KOMUNIST v Ljubljani.

Vse, kar je bilo doslej v slovenski napisanega o narodnoosvobodilnem boju Vietnamcev, je bilo tako fragmentarno, da lahko samo pozdravimo pobudo založbe »Komunist«, ki nam je dala temeljito delo o vietnamski vojni in revoluciji. Na 55 straneh te publikacije nas avtor seznaja z zgodovino te dežele, z njenim gospodarskim in kulturnim razvojem vse do najnovejšega časa, in nas opozarja na konflikte in diplomatske spletke, ki so pripeljale do strahotne, vseuničujoče vojne. Ob branju te knjižice šele dojamemo vso komplicitarost in posebnost položaja v tej jugovzhodni azijski državi oziroma v azijskem svetu sploh. Prav gotovo bi bili agresivni krogi Združenih držav Amerike manj odlo-

Imeli smo ljudi —
v poljani cvel.
imeli smo jih, —
vrhu gore hrast ...

Lovro Kern

Prešnji teden so se sorodniki, prijatelji in znanci skupaj s člani ZB Beograd poslovali od Lovra Kerna, do zadnjega trenutka vdanega delavskim idealom. Rodil se je v Koprivnici pri Kranju. Ker je bilo mnogo otrok, je kot mlad fant zapustil domotijo in odšel v Ljubljano. Zaposil se je v kurilnici, kovarčnici pravih proletarcev. Leta 1941 je pričel delati kot aktivist in na pomlad 1943 odšel v partizane. Dodeljen je bil 10. ljubljanski brigadi, kjer je ostal do konca vojne. Bil je med borci, ki so leta 1943 likvidirali Turjak, pa še marsikatero drugo belogardistično postojanko. Bil je pogumen borec in prišlo se ga je ime »stari Lovro«, ki ga je obdržal vse do danes. Po osvoboditvi je pomagal, kjer je le bilo treba.

Slava njegovemu spominu!

Ivana Mele

Mrla bloška burja je zadnjikrat vzhrla mimo krste Ivane Mele. Vrbove matere, ko smo jo 15. februarja pospremili na njeni zadnji poti. Tako nas je zapustila ena izmed mnogih slovenskih žena, ki jo je življenje neumitno bica-

lo, ostala pa je kljub temu zvesta svoji zemlji, ljudstvu in narodnoosvobodilni borbi.

Rojena je bila leta 1885 v Dolenji vasi, od koder so jo kot 20-letno dekle pripeljali na novi dom v Cerklino. Ni si predstavljala, da bo njena življenjska sreča tako kratkotrajna. Že leta 1914 ji je vojna ugrabila moža, ki je padel, še preden je prispel v strelski jarek. Nedošlo za tem je nesrečna sekira hekerki do smrti ranila glavo. Silila je nesrečna smrt tače, ki je v devetem desetletju starosti, v zmedenosti padla z brvi in se ubila. Nato je našlo umrlo, zadeta od kapl, invalidna moževa sestra. Nesreče so se nadaljevale. Tisti, krepak starec tik pred devetdesetimi leti, ki je bil po snovi smrti zopet prejel gosposdarstvo, je padel z voza in se ubil.

Narodnoosvobodilna borba jo je našla pripravljeno. Ni vztrajala, ko so njeni trije sinovi postali temelj osvobodilne fronte v Cerklini. Najstarejši, gospodar na domu, se je kmalu znašel v italijanski in nemški internaciji, stari dom pa so mu požgali. Drugi sin, delavec, prvoborec in aktivist, je srečno prestopal vojno. Njen najmlajši, ki je nosil ime po očetu, pa ni dočkal konca vojne. Kot partizan in komandir Rakovške čete od maja 1942 je padel v italijanski ofenzivi. Od omenjene se je Ivana umaknila mladi snahi. Da na bi bila mera bridkosti donolnena prav do vrha, je snaho ubila strela na polju.

Kremen se obrnil, jeklo se obrnil, toda njeno telo in duša se nista shtali. Zmet je prevzela gospodinjstvo in del gosposdarstva na svoje rame. Nih več se ni mogla aktivno udeleževati v splošnem družbenem dogajanju, tudi v organizaciji združenja borec ne. Z veseljem pa je sprejela vsakega borca, ki je prišel na obisk. Se je prejela vabilo na letno konferenco, ki se je udeležila, čez 24 ur pa je bila mrtva... Padla je sredi dela, padla kot jelka, ki ji dolga desetletja vihar rahla korenine, dokler ne popustijo. Tako je vinar življenja tudi njo dotrajno omajal in podrl.

J. V.

Splošno gradbeno podjetje

»Sava« na Jesenicah

IZVAJAJA:

visoke, nizke, industrijske, športne in turistične gradnje. Prav tako podjetje gradi stanovanja za trg na področju Jesenic, Kranjske gore in Lesc. Ta stanovanja prodaja interesentom, ki imajo lastna sredstva za odkup oz. si jih pridobijo v kreditnih bankah.

Interesenti za vse vrste gradenj se lahko informirajo pri podjetju, ki jim kvalitetno po zmernih cenah zagotavlja uresničitev gradnje od idejnega projekta pa do zaključka gradnje.

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE Svilarit KAMNIK

Še enkrat: Pot k pravici, dolga enajst let...

Pod naslovom »POT K PRAVICI, DOLGA 11 LET...« je bil objavljen v glasilu Zveze združenj borcev NOV Slovenije »IV-15« v števil. 3 člank, v katerem obravnava pisec probleme družine Franca Gregla iz Hrastnika. Ker menimo, da so problemi te družine prikazani enostransko in neobjektivno, je namen tega članka seznaniti javnost z dejanskim stanjem zadeve.

Bivši občinski ljudski odbor je od vsega začetka nasprotoval gradnji stanovanjske hiše, ki jo je hotel zgraditi Franc Gregl na temeljih bivše kovaške delavnice tik ob potoku Boben, ker je bilo znano, da teren za takšno gradnjo ni primeren zaradi pogostih poplavl. Kljub temu je tov. Gregl uspel prek bivšega OLO Trbovlje dobiti potrebno gradbeno dovoljenje in na starih temeljih postaviti stanovanjsko hišo.

Kmalu po dograditvi pa se je pokazalo, da investicija ni bila upravičena, saj je bližnji potok začel poplavliti dvorišče in kletne prostore stavbe.

Po mnenju lastnika hiše je poplavljanje povzročila namestitve kaskad ob potoku Boben. Zaradi tega naj bi bila začela na tem mestu voda počasneje odtekati, kar je imelo za posledico zviševanje dna struge in povzročilo razlitje vode. Občina naj bi bila po njegovem mnenju vgradiła kaskade, da bi z njimi zavarovala svoje objekte...

To je bil osnovni motiv v tožbi, s katero sta Greglova zahtevala od občine Hrastnik odškodnino v višini 4.251.500 S-din, kar je predstavljalo tedanjno vrednost stanovanjske hiše.

V sporu, v katerem sta obe strani izčrpali vsa pravna sredstva, je Vrhovno sodišče Jugoslavije v revizijskem postopku potrdilo sodbo Vrhovnega sodišča SRŠ; razsodilo je bilo, da je tožena stranka kriva za škodo na stanovanjski hiši le do ene tretjine. Občina Hrastnik je bila tako obsojena na plačilo ene tretjine do tedaj povzročenih škod.

V želji, da bi se ognila nadaljnjim sporom, ki jih zadeva, je občina Hrastnik prek bivše vodne skupnosti Boben-Brnica, ob priliki regulacije potoka Boben ponudila v letu 1962 tov. Greglu 2.000.000 S-din, v letu 1963 pa celo 2.500.000 S-din pod pogojem, da poruši sporni objekt, uporabi ves material iz njega in si zgradi novo stanovanjsko hišo. Enaki ponudi je bila tudi sosedoma tov. Gregla lastnikoma stanovanjskih hiš tov. Peklarju in Lukmarju, ki sta ponudi sprejela in imata danes zgrajeni novi stanovanjski hiši, medtem ko je tov. Gregl ponudbo odklonil.

Kljub izvršeni regulaciji potoka Boben se položaj po izjavi tovariša Gregla ni popravil in se mu na hiši še nadalje dela škoda. Zaradi tega se je lastnik ponovno obrnil na skupščino občine Hrastnik, da zadevo kot krivce za takšno stanje končno reši, in sicer tako, da mu plača odškodnino v višini polne vrednosti objekta, v kar pa občina nikakor ni imogla privoliti.

Tov. Gregl je nato poskusil doseči svoje »pravice« prek komisije za prošnje in pritožbe pri skupščini občine Hrastnik, prek urada za prošnje in pritožbe pri izvršnem svetu SRŠ, prek družbeno-političnih organizacij v občini in končno prek časopisa, ki pa je zadevo prikazalo neobjektivno in enostransko. Da je tako, dokazuje domis skupščine občine Hrastnik z dne 22. X. 1965, v katerem je rečeno med drugim naslednje:

»Na vaši dopis z dne 10. IX. 1965, s katerim zahtevata, da vama predstavnik občine Hrastnik dokončno povedo svoje mnenje o tem, kako namerava občina Hrastnik rešiti problem v zvezi s poškodovano hišo, važno stanovanjsko hišo, vama sporočamo naslednje:

1. Občina Hrastnik je bila po končanem pravnem postopku obsojena kot tožena stranka s sodbo Vrhovnega sodišča SR Slovenije št. 654/63-2 z dne 20. III. 1964, na plačilo ene tretjine povzročenih škod na vaši stanovanjski hiši zaradi tega, ker je dala napraviti v strugi potoka Boben kaskade, ki so ob vplivanju ostalih faktorjev povzročile poškodbe, ugotovljene v navedeni sodbi.

Dne 5. IV. 1965 vama je oddelek za finance Skupščine občine Hrast-

nik nakazal znesek 638.470 dinarjev na račun plačila povzročenih škod na objektih in 186.585 dinarjev na račun 5 % zamudnih obresti, kar vse je bila dolžna plačati občina Hrastnik po prej navedeni sodbi Vrhovnega sodišča SR Slovenije.

S tem plačilom je občina Hrastnik poravnala do vaju vse svoje obveznosti, ki so izvirale iz povzročenih škod na stanovanjskem ob-

jektu, in menimo, da je zahteva, da se občina Hrastnik DOKONČNO IZJAVI, kaj namerava storiti z vajino poplavljeno hišo, neprimerna, ker občina trenutno nima do vaju, glede poškodbe na hiši, nobenih obveznosti.

Smatramo namreč, da je občina z opravljeno regulacijo potoka ob vajini hiši iz z odstranitvijo kaskad, ki so vama povzročale škodo

na objektih, dejansko stanje, v katerem so se nahajali ti objekti, bistveno izboljšala.

2. Kljub stališču in mnenju, povedanem v prejšnji točki, je občina Hrastnik pripravljena z vama skleniti poravnavo in vama plačati eno tretjino vrednosti stanovanjske hiše, po odbitku že plačanega zneska na račun povzročenih škod.

Pri tem je občina Hrastnik pripravljena plačati tretjino ostanka vrednosti objekta po cenilnem mnenju z dne 26. avgusta 1959 s tem, da se tedaj ugotovljena vrednost poveča zaradi nastalih podražitev gradbenega materiala za 30 do 40 %. S sklenitvijo takšne poravnave bi se seveda morala odpovedati vsem nadaljnjim zahtevkom iz naslova odškodnine za povzročeno škodo.

Poleg tega smo vama pripravili pustiti ves material, ki je v zidan v objektu.

V primeru, da ta naš predlog sprejmeta, poruša sedanjo stanovanjsko hišo in prevzame ves še uporabljen gradbeni material, smo vama pripravili, kot udeležencu NOB, plačati še odškodnino za zemljišče, ki ga posedujete, in vam brezplačno dodeliti zemljišče, potrebno za zgraditev nove stanovanjske hiše.

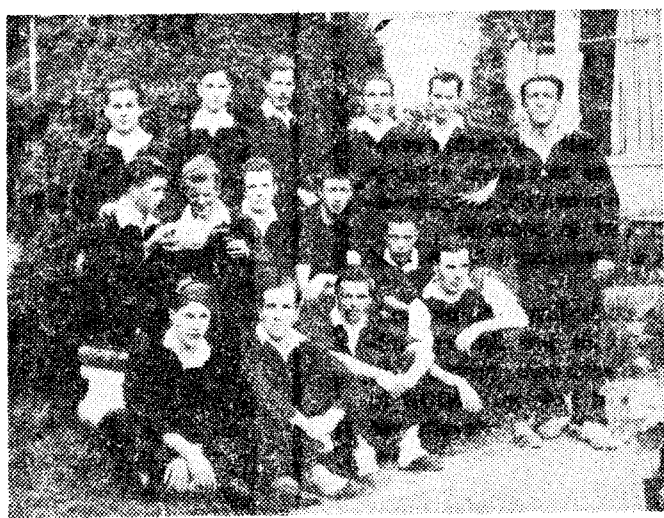
Ker tov. Gregl tudi tega predloga skupščine občine Hrastnik ni sprejel in je še vedno zahteval od pristojnih organov, da se zadeva dokončno vendar reši, ga je občina Hrastnik dne 23. V. 1966 obvestila, da mu je pripravljena priskrbeti kredit v višini 25.000 N-din in izpolniti vse pogoje, postavljene v prej navedenem dopisu. Tudi ta ponudba je bila brezuspešna...

Poleg tega je navedba v članku o tem, da tov. Gregl že 11 let brezuspešno »krta« meč z občinsko administracijo, neumestna, ker administracija sama ne more te zadeve rešiti, saj je za reševanje tovrstnih zadev pristojna le občinska skupščina oz. svet za družbeni plan in finance.

Ob vsem povedanem pa se predstavnik skupščine občine Hrastnik zavedajo, da sporni objekt nikakor ni najprimernejši za bivanje in ne prispeva k lepi podobi mesta ter menijo, da bo treba zadevo v doglednem času dokončno rešiti, vendar je ta rešitev v precejšnji meri odvisna od pripravljenosti Greglove družine.

Kaj je res, oziroma kdo je kriv ali ni kriv, pa naj presodijo bralci sami!

IZ PISARNE
OBČINE HRASTNIK

Ta slika je bila posneta v kraju Bellagio ob Komskem jezeru (Lago di Como). Tja so nas še pred kapitulacijo Italije poslali namesto na dopust.

Tovariše, ki so skupaj z menoj na tej sliki, prosim, da mi pošljejo svoj naslov.

JOŽE KURINČIČ,
Ankaran 94

Zadeva, ki terja naglo ukrepanje

Saj povsem dobro razumemo, da so bile potrebne spremembe in dopolnitve temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, ki so objavljene v 52. številki »Uradnega lista« SFRJ iz leta 1966. Toda kljub temu imamo k temu nekaj pripomb. Ne gre toliko za vsebinske spremembe, marveč za to, da ni bilo istočasno z le-timi urejeno vse tisto, kar je potrebno, da ne bi bili zopet prizadeti vojaški vojni invalidi, narodni heroji in nosilci Spomenice 1941.

Za kaj pravzaprav gre? Člen 67 temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, ki je tudi po spremembah in dopol-

nitvah zakona ostal nespremenjen, se glasi:

»Kadar imajo zavarovanci, ki jim je po posebnih zveznih predpisih zagotovljeno zdravstveno varstvo, po tem zakonu pravico do nadomestila osebnega dohodka, se jim izplačuje to nadomestilo v višini 100-odstotne osnove tudi v vseh primerih, ko so zadržani, da ne morejo delati. Stoodstotno se izplačuje zavarovancu tudi tisti čas, ko je v stacionarnem zavodu, v katerem ima nastanitev in hrano.

Razlika med nadomestilom osebnega dohodka, ki gre zavarovancem po tem zakonu, in stoodstotnim nadomestilom, se

krije iz sredstev, ki so po posebnih predpisih namenjena za varstvo oseb iz prvega odstavka tega člena.

V smislu teh določil so doslej prejemali komunalni zavodi socialnega zavarovanja pavšalna nadomestila iz zveznega proračuna za kritje navedenih razlik.

Do tu bi bilo vse v redu. Toda sedaj so spremenili določila 62. člena temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju. V njem je določeno: »Nado-mestilo osebnega dohodka za prvih trideset dni zadržanosti od dela zaradi začasne nezmožnosti (bolniški stalež), določenega zdravljenja ali medicinskih pre-

iskav med delovnim časom, določil v statutu ali drugem splošnem aktu vsaka organizacija za zavarovance, ki so pri njej v delovnem razmerju...«

V smislu teh določil pripravljajo sedaj delovne organizacije pravilnike, v katerih predvidevajo 60 do 70-odstotno nadomestilo osebnega dohodka. Istočasno pa je pozval tudi komunalne zavode za socialno zavarovanje, naj opozorijo vse delovne organizacije, da bodo v obdobju, dokler zadeva ne bo urejena, izplačevali narodnim herojem, spomeničarjem in vojaškim vojnim invalidom stoodstotno nadomestilo osebnega dohodka, in vodili zanje posebne sezname, na podlagi katerih bodo zahtevali povrnitev razlike — ko bo ta zadeva urejena.

Pobudi republiškega zavoda za socialno zavarovanje SR Slovenije gre vsekakor vse priznanje, toda izvajanje njegovih priporočil je odvisno od dobre volje delovnih organizacij. Ni namreč izključeno, da se bo ta ali ona, namesto da bi ravnala po teh priporočilih, skušala raje znebiti tistih svojih delavcev in uslužbencev, s katerimi ima — zaradi pomanjkljivosti zakonskih predpisov — več dela kot z drugimi. Zaradi vsega tega pričakujemo, da bodo pristojni organi ukrevali naglo, da preprečijo škodo, ki bi lahko zaradi vsega tega nastala.

V. M.

iskav med delovnim časom, določil v statutu ali drugem splošnem aktu vsaka organizacija za zavarovance, ki so pri njej v delovnem razmerju...«

V. M.

Pojasnilo

V zadnjem času smo prejeli več resolucij, ki so jih sprejela združenja borcev na svojih letnih skupščinah. Ker so te resolucije precej dolge in ker obravnavajo enaka ali zelo podobna vprašanja, je razumljivo, da ne moremo objaviti vsake posebej in dobesedno. Iz njih bomo skušali izluščiti jedro oz. predočiti javnosti vsa bistvena vprašanja in zahteve, ki so v njih nanizane. UREDNIŠTVO

Izjava

Podpisani Rudolf Cvetko iz Pirana, Grajska 22, obznanjem vse, kar sem napisal proti sekretariatu občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV Piran. Prav tako obznanjem, kar sem napisal proti tovarišu Mirku Moharju in Stojanu Trohi ter drugim članom naše organizacije.

Trditve v mojem pismu so ne-točne in se zahvaljujem organizaciji, da je odstopila od tožbe.

Rudolf Cvetko, Piran, 9. februarja 1967

Apnenica »Dobrepolje«

Videm-Dobrepolje

IZDELUJEMO
KVALITETNO APNO

BORCI IN VSI, KI GRADITE!

UPORABLJAJTE NAŠE KVALITETNO APNO.

PO ŽELJI VSA NAROČILA DOSTAVIMO NA DOM.

LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO nama Wolfova 1

NA IZBIRO V PRITLIČJU:

- oblazinjeno pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

V I. NADSTROPJU:

- posteljno perilo, prešite in volnene odeje

- dekorativno blago
- serviete, prti, brisače
- preproge, tekači, obloge za pod
- zavese
- gospodinjinski aparati: hladilniki, štedilniki, sesalci, loščilci, mešalci, bojlerji
- radioaparati, televizorji, gramofoni, magnetofoni, transistorji
- svetilke: stropne, stenske, namizne, stojče
- radijske in TV antene

nama

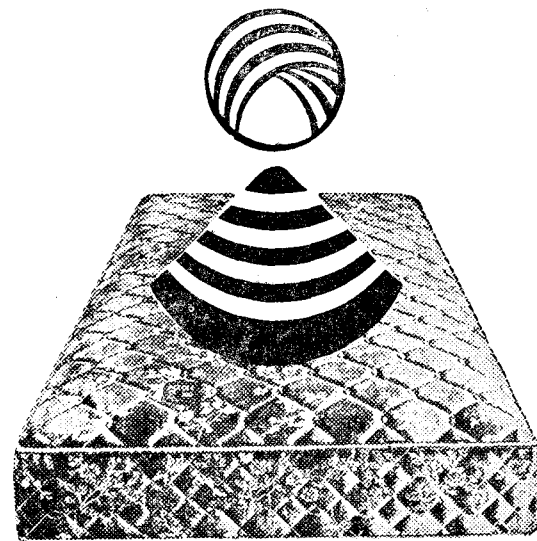
LJUBLJANA

Z NOVIM ZNAKOM »JOGI« TUDI NOVOST
»MEBLO« NA PODROČJU VZMETNIC

PREŠITA
VZMETNICA

Jogi
DE LUXE

JOGI-DE LUXE VAM NUDI:

POČITEK KER JE PREŠITA IN IZREDNO UDOBNA • HIGIENO KER IMA DVE PLASTI • IPRENA MATERIALA, KI OIHA Z VAMI • TRAJNOST KER JE TEMELJITO PROJEKTIRANA IN SKRBNO IZDELANA IZ NAJBOLJSIH MATERIALOV • ELEGANCO KER JE UPORABLJENO BLAGO ORIGINALNO V BARVAH IN VZORCIH • JAMSTVO KER »JOGI-DE LUXE« JE IZDELEK »MEBLO« »MEBLO« PA JE POJEM KVALITETE

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE »JOGI« PROIZVAJA
SAMO »MEBLO« TOVARNA POHIŠTVA - NOVA GORICA

OBVESTILO

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in pregnance pri RO ZZZB NOV Slovenije organizira s sodelovanjem SAP Ljubljana 5-dnevno potovanje v nekdanje koncentracijsko taborišče Flossenbürg in taborišče za pregnance Burghausen. Potovali bomo skozi Italijo, Avstrijo, ZR Nemčijo in SR Češkoslovaško. Spotoma si bomo ogledali Lienz, Salzburg, Burghausen, Nürnberg, Wieden, Flossenbürg, Plzen, Prago in drugo.

Stroški potovanja z oskrbo znašajo 570 N-dinarjev. Vsak udeleženec bo za lastno uporabo lahko kupil potrebne devize za 260 N-dinarjev.

Na potovanje vabimo vse člane ZZZB NOV, kakor tudi njihove sivojce.

Prijave sprejema do 10. marca SAP Ljubljana, Titova 38, telefon 314-922 in njegove poslovalnice, ki dajejo za potovanje tudi vse potrebne informacije.

OBVESTILO

ZZB NOV Slovenije pripravlja skupno s Turističnim transportnim birojem v Ljubljani za majske praznike 6-dnevno potovanje v Bari. Ogledali bi si Rim, Neapelj, Pompeje, Benetke in območje Barija, kjer je bil sedež jugoslovanske baze NOV in POJ, bolnišnice in partizanska grobišča ter Gravino, kjer je bil sedež baze prekomorskih brigad.

Potovali bomo z vlakom in vmes z avtobusi. Stroški potovanja in oskrbe znašajo 500 N-dinarjev. Vsak udeleženec bo lahko kupil 10.000 lir za lastno uporabo.

Na potovanje vabimo vse člane Zveze združenj borcev NOV, pa tudi njihove sivojce.

Prijave sprejema Turistični transportni biro v Ljubljani, Titova 32, telefon 311-851 in 311-852, ki daje za potovanje tudi vse potrebne informacije. Interesenti naj se prijavijo do 19. aprila 1967.

ZAVAROVALNICA BEŽIGRAD IN ZAVAROVALNICA LJUBLJANA

OD 1. I. 1967 ZDRUŽENI

Obvestilo zavarovancem in strankam!

Obveščamo vse naše zavarovance in stranke, ki so doslej poslovale z Zavarovalnico Bežigrad in Zavarovalnico Ljubljana, o naslednjem:

1. Zavarovalnica Bežigrad se je s 1. januarjem 1967 pripojila k Zavarovalnici Ljubljana.

Od 1. januarja 1967 naprej posluje Zavarovalnica Ljubljana na območju obeh dosedanjih zavarovalnic in v vseh zavarovalnih panogah, ki sta jih doslej vodili obe zavarovalnici ločeno.

2. Zaradi boljše organizacije in koordinacije dela je bila potrebna selitev posameznih oddelkov zavarovalnice.

Od ponedeljka, 23. januarja 1967 naprej posluje Zavarovalnica Ljubljana v naslednjih poslovnih prostorih:

a) Miklošičeva cesta št. 10: — telefon 310-355

1. vodstvo

2. sektor imovinskih zavarovanj z izjemo kmetijskih panog, t. j. sklepanje zavarovanj in prijave ter obravnavanje škodnih primerov požarnih zavarovanj, avtomobilskih zavarovanj vseh vrst (telefon 312-271), strojelomnih in drugih industrijskih zavarovanj ter podobno

3. sektor transportnih zavarovanj: — tel. 210-897

4. sektor za kadrovske in splošne zadeve

b) Parmova cesta št. 33: telefon 314-424, 314-425, 314-426

1. sektor osebnih zavarovanj, t. j. sklepanje zavarovanj in obravnavanje zavarovalnih primerov vseh vrst nezgodnih in življenjskih zavarovanj

2. sektor računovodstva

3. oddelek za kmetijska zavarovanja (živali in posevki).

3. Uradne ure Zavarovalnice Ljubljana v vseh sektorjih in oddelkih so vsak delavnik od 7. do 14. ure, ob torkih pa še od 16. do 19.30.

STALNA POPOLDANSKA DEŽURNA SLUŽBA:

4. Da bi vsem zavarovancem, interesantom za zavarovanje ter drugim strankam olajšala neposredni stik z zavarovalnico in njenimi organi, uvaja Zavarovalnica Ljubljana v svojih poslovnih prostorih na Miklošičevi cesti št. 10 od ponedeljka, 30. ja-

nuarja 1967 naprej stalno popoldansko dežurno službo od 14. do 19. ure za naslednje zadeve:

a) za sklepanje vseh vrst imovinskih zavarovanj za zavarovance zasebnega sektorja t. j. avtomobilska zavarovanja, izdaja mednarodnih zelenih kart in podobno

b) za prijavo in obravnavanje kasko škod motornih vozil

5. Zavarovance s poškodovanimi motornimi vozili obveščamo, da ima Zavarovalnica Ljubljana na parkirnem prostoru ob Miklošičevi cesti (med hotelom UNION in Samopostrežno trgovino) rezerviranih več parkirnih mest za svoje zavarovance. Stroške tega parkiranja obračunava Zavarovalnica Ljubljana neposredno s podjetjem SNAGA.

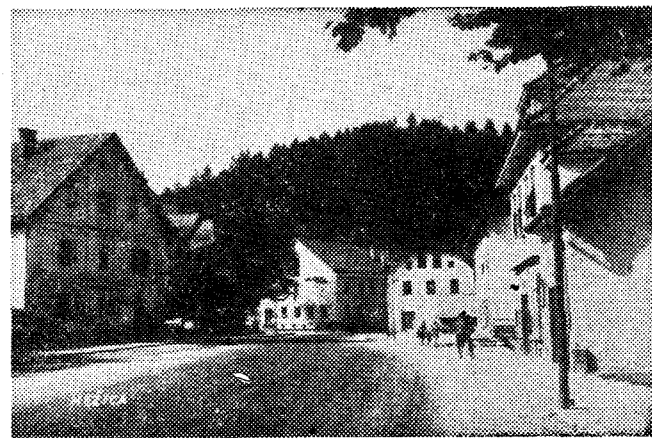
Vse naše zavarovance in druge stranke vljudo prosimo, da to naše obvestilo upoštevajo. Obenem se vsem občanom in vsem delovnim organizacijam še nadalje priporočamo za vse vrste zavarovalnih storitev.

ZAVAROVALNICA LJUBLJANA
v Ljubljani
Miklošičeva cesta 10

Krajevnim organizacijam ZB, ZVVI in ZROP

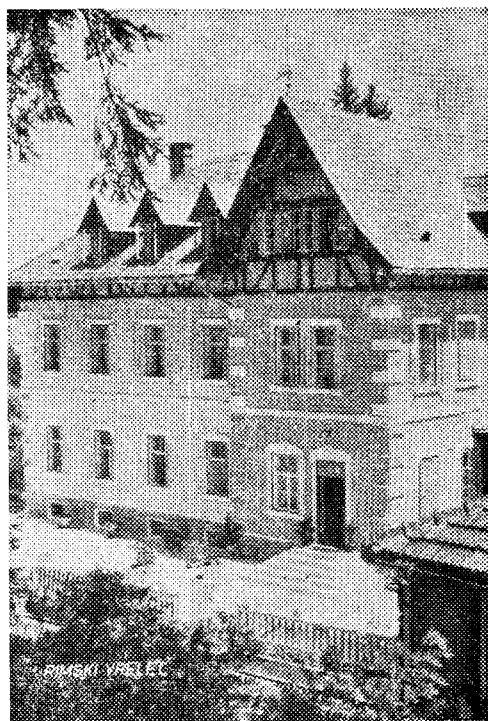
Ko boste prirejali izlete za svoje članstvo, vas pričakuje gostoljubna Mežiška dolina. Peca, Smrekovec in ostale turistične postojanke vas bodo sprejele pod svoje okrilje. V modernem hotelu

»PECA« v Mežici

so vam na razpolago restavracija, kavarna in dvorana za razne prireditve in zabavo. Tujske sobe s kopalnicami za vsakogar, ki se dalj časaadržuje v našem kraju.

Pridite — prepričajte se!

Gostinsko podjetje »Uršlja« Ravne na Koroškem

priporoča krajevnim organizacijam ZB, ZVVI in ZROP ter posameznikom obisk Rimskega vreca v Kotljah na Koroškem

Zdravilna voda — prenočišča — restavracija — čudovita okolica, znana iz del Prežihovega Voranca — muzej. Večje skupine naprošamo, da javijo obisk pisмено ali na telefon 24/2 Ravne ali na upravo podjetja telefon 9, Ravne.

Tudi ta košček naše zemlje je privlačen in mikaven za našega delovnega človeka.

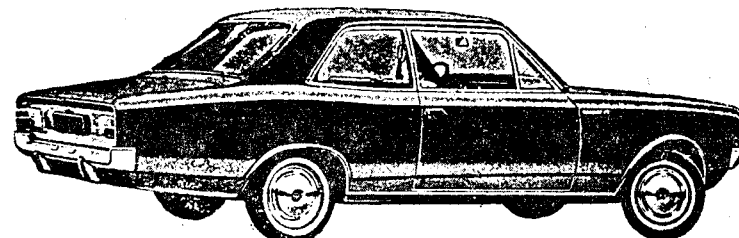
POOBlašČENI ZASTOPNIK avtofehna LJUBLJANA

	USS	DM	A \$11	Uvozne dajatve N-din
OPEL REKORD, 1,5 liter, 2 vrata, 3 brzine	1.650	6.600	42.900	12.415
OPEL REKORD, 1,5 liter, 4 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
OPEL CARAVAN, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.725	6.900	44.850	13.038
CARAVAN, 1,5 liter, 5 vrat, 3 brzine		7.292		15.212
LIEFERWAGEN, dostavno vozilo, 1,5 liter, 3 vrata, 3 brzine	1.644	6.532	42.744	10.575
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter, 2 vrata, 3 brzine		7.300		15.256
OPEL REKORD »L«, 1,7 liter, 4 vrata, 3 ali 4 brzine	1.905	7.300	49.530	16.933
OPEL REKORD COUPE, 1,7 liter, 2 vrata, 4 brzine	1.906	7.624	49.556	16.934

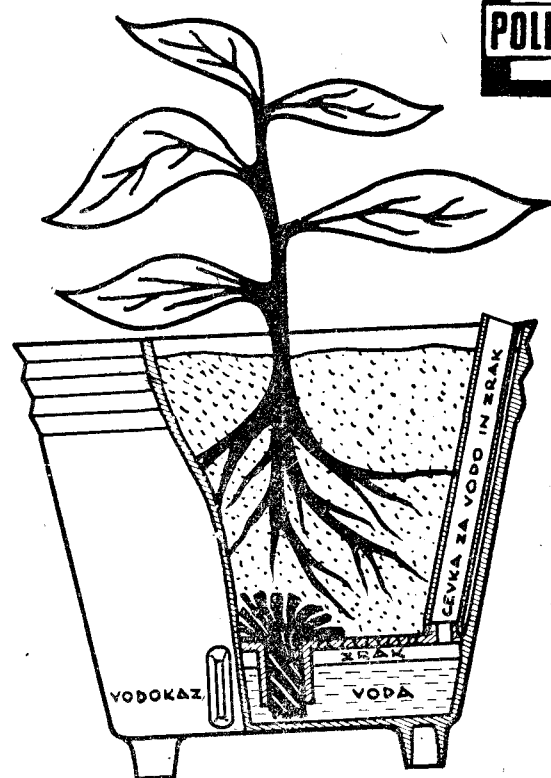
PREDSTAVNIŠTVA:

LJUBLJANA — Titova 25, tel. 312-022 • ZAGREB — Illica 13, tel. 29-598 • BEOGRAD — Brankova 14, tel. 629-354 • RIJEKA — Rade Končara 44/VI, tel. 23-919 • SARAJEVO — Senolna 8, tel. 25-111

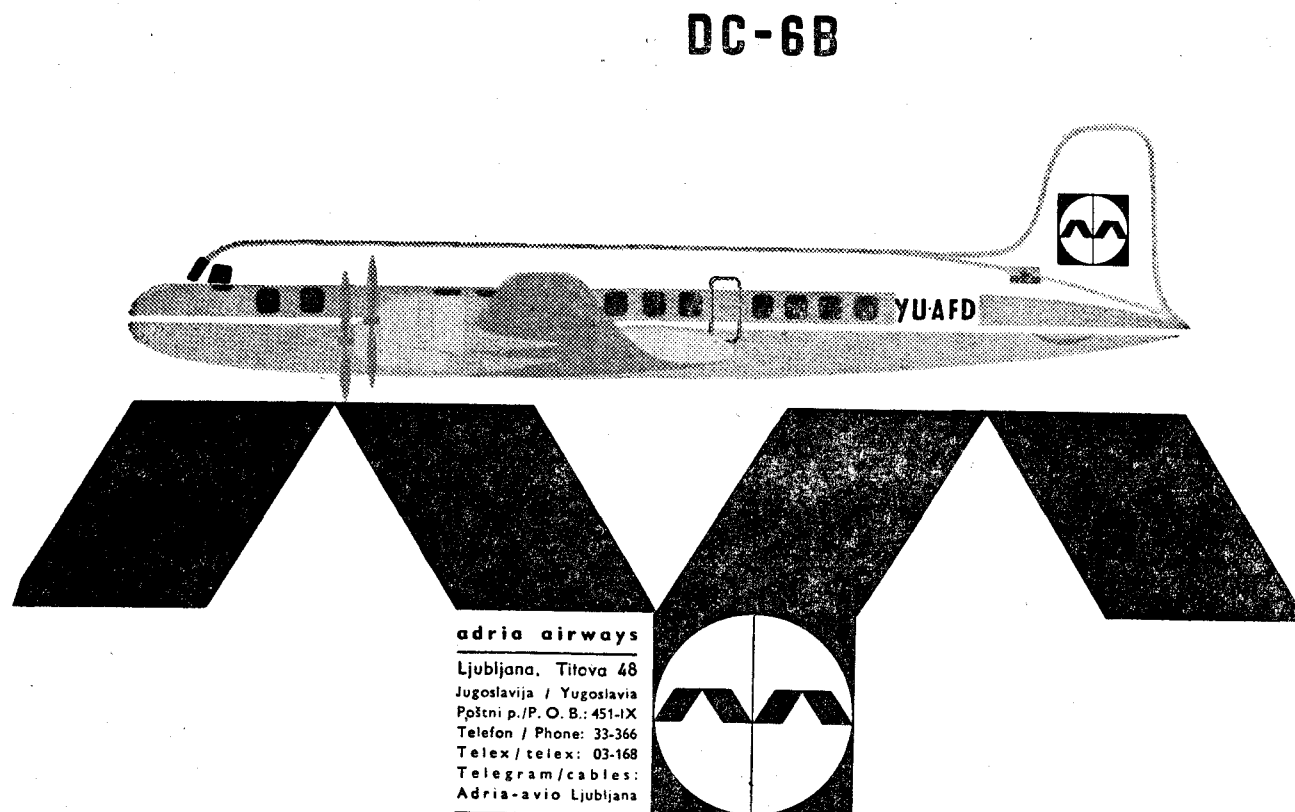
NOVOST! NOVOST! NOVOST!

Cvetlični lonček, ki zagotavlja življenje cvetlic tudi ob vaši daljši odsotnosti, je novi izdelek

POLIGALANT — Volčja Druga
Nova Gorica — Tel. 21-314, interna 3

Lončki so različnih velikosti in oblik. Njihova posebnost je v tem, da imajo v spodnjem prostoru vodo, ki po posebnem sistemu pronica v zemljo in jo ovlažuje. Povprašajte po njih v vaši trgovini!

adria airways

Ljubljana, Titova 48
Jugoslavija / Yugoslavia
Poštni p./P. O. B.: 451-IX
Telefon / Phone: 33-366
Telex / telex: 03-168
Telegram/cables:
Adria-avio Ljubljana

adria
aviopromet

Cenjenim potnikom
priporočamo naše usluge
v letu 1967

MILE PAVLIN SOŠOLCI

Savo se je za steno od zadovoljstva nasmehnil. Morda pa se bo le odprlo...

»Kako se poznate z njima?«

Starec je nekaj časa premišljeval.

Vesel sem bil, da sta še živa in na varnem, da jima ni treba v boj. Vojna je vojna, sinova sta mi in bojim se zanju, da mi ne padeta ali da ju ne pohabijo.

»To ste pa res lahko srečni. Zdaj je malokje popolnoma varno. Kje pa delata, če smem vedeti?«

»Oh, starejši je paznik na sodniji, mlajši pa v neki delavnici. Veste, včasih je pomagal, ko so napeljavali elektriko po vaseh. Pri nas je nimamo, škoda. Zdaj pa tudi tam nekaj brska okoli elektrike, neki radio ali kaj imajo in nekaj popravljajo ali delajo.«

»Da, tam se mu ni treba bati. Uniformo pa nosi menda, ali ne?«

»O, seveda, saj jo mora.«

Potem se mu ni treba bati. Kdor ni pobijal, mu ne bomo skrivili lasu na glavi. Naj se vrne domov, tudi pri nas bo delal kje v Beli krajini.

Starec ni odgovoril. Samo skomignil je z rameni.

»Dva sta bila pri vas, pravite. Ali je kateri od njiju komandant vašega sina?«

»Da, eden je z njim skupaj. Kaj pa tam dela, ni povedal. Drugega pa nisem poznal...«

Kratek posvet za steno, nato pa so starca naprej zasliševali.

»Kateri je to? Je povedal, kako se piše in kako mu je ime?«

»Ne, tega ni napravil. Samo pismo mi je prinesel. V njem je bil list tudi od drugega, tistega, ki je na sodniji. Je pa povedal, da skupaj delata.«

»Sta še kaj drugega povedala?«

»Ne, malo smo se pogovarjali o vojni in vremenu, same navadne reči. Pa malo zganja sem jima ponudil, kruha in klobaso ali jajca.«

»Eden je bil malo starejši, drugi, mlajši, ali ne?«

»Res, tako je.«

»Je starejši skupaj z vašim ali mlajši?«

»Mlajši.«

»Je kaj povedal, od kod je doma?«

»Iz Ljubljane. Oni drugi pa nekje okoli Škofje Loke. Poznam te ljudi po govoru, bil sem z njimi skupaj med prejšnjo vojno.«

»Sta imela pri sebi razen orožja še kaj drugega?«

»Starejši je imel torbo, mlajši pa nahrbtnik.«

»Ste kaj videli, kaj je imel notri?«

»Odejo je imel zvito okoli nahrbtnika, notri pa neko orodje, žico ali kaj. Menda je kos rumene žice predril steno nahrbtnika...«

Sele zdaj se je Savo ovedel. Od razburjenja mu je srce divje tolklo v prsih.

»Je sin kaj pisal, kje so tiste delavnice?«

»Pisal, pisal. V neki šoli v kleti, kjer imajo dosti orodja.«

»Kam sta šla od vas oficirja?«

»Rekla sta, da gresta v župnišče. Naš kaplan je hodil skupaj v šolo s starejšim.«

»Sta bila še kje v vasi?«

»Da, hodila sta po hišah in tam razdala več pisem. Saj veste, da so skoraj vsi naši fantje pri domobrancih, kaj bom tajil.«

»Kje sta bila najdlje, posebno mlajši?«

»Tega vam pa ne morem povedati. Nisem ju niti opazil, dokler nista prišla k nam. Ravno zadnji dan, potem so bežali.«

»Ali ste kaj hudi na Micko?«

»Zakaj neki bi bil. Saj je punca od mojega najmlajšega...«

»Ni še pozno, lahko greste še nocoj domov in pridete tja do mraka, če dobro stopite. Da vam ne bo dolgčas in da se Micka ne bo bala, naj gre z vami. Samo da je ne boste nabili, ko ste morali zaradi nje užiti toliko strahu. Najbrž ste že molili spotoma kesanje in napravili oporoko, preden ste šli. Veste, mi partizani kar za šalo pobiramo ljudi...« se je skušal šaliti zasliševalec.

»Da, zares sem se bal in še zdaj ne verjamem, da grem domov. Pa grem, prav nič dobro se ne počutim pri vas, bojim se, da se ne boste premislili...«

Cez nekaj minut ju je Savo videl skozi okno, kako veselo odhajata. Obveščevalci pa so prav tako veselo zvižali cigarete iz domačega tobaka, ki jim ga je ob slovesu podaril starec od radosti, da se je vse tako hitro in srečno končalo. Bolj kot vsi pa je bil vesel Savo...

X. POGLAVJE

»V kleti srednjetehtniške šole v Ljubljani je delavnica, kjer popravljajo vojaške radijske oddajnike, iskalce min, sprejemnike, telefone in drugo. Delavnica je pod nemškim vodstvom, vendar v njej dela tudi nekaj domobrancev, vojakov in podoficirjev. Dva sta bivša jugoslovanska vojaška uradnika iz te stroke...«

Dolgo je Savo v rökah vrtel dopis, ki ga je dobil iz glavne štaba. Spet nekaj okoli radia, je pomislil in bral dalje. Sledil je seznam oseb, ki delajo v delavnici. Nekaj mesecev star, toda vseeno po svoje zanimiv. Pred očmi mu je bledeel lik skrivnostnega oficirja ali podoficirja, kakor sta mu ga opisala kaplan Stanislav in starec.

Ob imenih in činih je bilo za vsakega nekaj podatkov. Savo je bral:

»... dijak srednjetehtniške šole, vstopil v domobranstvo jeseni 1943, med prvimi, zelo zagrizen, pogosto ga vidijo v družbi obveščevalnih oficirjev, gestapovcev in policistov, eden izmed uspešnih predvojnih radioamaterjev...«

Tale bo in nihče drug, je pomislil. Toda, če je bil v srednji tehnični šoli, potem je pri nas dosti njegovih sošolcev. Saj so s te šole le redki pri domobrancih. Mar ni tudi naš vodja radijske službe dijak te šole iz Ljubljane?

Poiskal ga je in ga vprašal, če pozna Antona Prijatelja, kakor se je tisti domobranski podoficir pisal.

»Seveda, še celo zelo dobro. Vsa štiri leta sva hodila skupaj v šolo, tudi pri radioamaterjih sva sodelovala...«

(NADALJEVANJE)

Spomini na pokojnega Staneta Smoliča iz Dolenje Strazne je moj žvižg dobro poznal, toda zdaj sem čakal in čakal, pa se ni oglasil. Ponovno sem žvižgal in šele tedaj se mi je oglasil z dolgim, nekako otožnim piskom. Vedel sem, da moram malo počakati. Konja sta stala in si z repi otepala nadležne muhe.

Po grmovju sem zaslišal nekakšno lomastenje, prikazal se je smehtajoči se Stane in me vprašal, če sem dolgo čakal. Za njimi pa sta stopila iz goste dva oborožena moška v čudnih uniformah. Prvi je bil oblečen v staro jugoslovansko uniformo, drugi pa v modro gasilsko bluzo in civilne hlače. Oba sta nosila puške, okoli pasu pa sta nosila pasove z naboji.

Stane jima je rekel: »Tu je vse!« in odgnil nekaj vreč za oglje. Spodaj so se pokazale bele in rjave, toda polne vreče. Notri je bila moka, slani, krompir in kdove kaj še vse.

Zdaj se mi je začelo jasiti v glavi, zakaj sta konja težje vlekla v klanec kot navadno. Partizana sta zgrabila vreče in jih zmetala v grmovje pod cesto. Stane pa je sedel na voz zraven mene, partizana pozdravil s pestjo in ukazal, da greva naprej.

Obrnil sem se, da bi videl še kaj bolj presenetljivega, toda zaman. Potem sem vprašal Staneta, kaj je bilo v vrečah. Odvnil mi je, da sem še mlad. Pripeljala da sva živo apno, ki ga potrebujejo gozdarji, ko sadijo sadike. Spraševal sem ga še, zakaj imajo gozdarji puške in naboj, pa mi je odvrnil, da zato, ker spijo v gozdu in jim je orožje potrebno za obrambo proti zverem. Potem pa sva oba umolknila.

Kdove kaj je premišljeval Stane po poti, jaz sem mislil na čudna gozdarja, ki potrebujejo toliko živega apna in ki sta bila tako čudno opremljena ter oborožena.

Kmalu sva tako pripeljala do oglja v vrečah in ga začela nalagati. Prazne vreče pa je Stane izročil oglarju. Oba sta jih prešela, nato pa sva se odpe-

ljala v Stražo in jih tam odala v skladišče. Doma sva nakrmila konja, povečerjala in odšla spat, za domov, on pa je ostal. Naslednjega dne spet zjutraj v šolo, popoldne v gozd. S tistima dvema gozdarjema pa sva se še večkrat srečala, se lepo pozdravila in odšla.

Poleti 1942 je bilo treba na polju bolj delati. Stane je grabil na Dolgi njivi pri Faleskijerji cesti. Moja mama je bila med plevicami, ki so plele korenje, Stane je grabil pred njimi. Jaz pa sem odšel v Gornjo Stražo, kamor me je postal brat Lojze z drugimi partizani, da bi jim kupil papirko in tobak. Ko sem se vračal, sem pri žagi v Straži naletel na italijansko kolono z vozovi, ki je šla proti naši vasi. Hotel sem mimo njih, pa so me zadržali. Pustili so me šele pod vasjo. Tekel sem mimo njive, kjer so plele ženske in kjer je grabil Stane ter jim povedal novico o Italijanih. Vrnil sem se domov, tam pa

ni bilo nikogar. Starejši brat Tone je odpeljal neko Suzano iz Novega mesta k partizanom na Brezovo reber. Zato sem odhitel dalje v hrib, da bi partizanom izročil papirko in tobak. Toda nisem jih našel. Šele pozno zvečer smo se sestali.

Stane pa je ostal na njivi in grabil dalje, toda zadnjič. Italijani so ga prijeli, saj ga je nekdo izdal, da vozi partizanovo hrano. Odpeljali so ga v Gornjo Stražo, ga tam mučili in zasliševali. Kot zaveden Slovenec ni ničesar izdal. Zato so ga naslednji dan odpeljali čez Krko v Varto vas in ga tam pri pokopališču ustrelili. Vse njegove domače, ki so bili doma, pa so odpeljali v Italijo.

Spominjam se Stanetove hčerke Cirilke, ki sem jo kot dojenčka nešteto krat pestoval. Druga hči, Metodka, pa se je rodila že po očetovi smrti, ko je bila Stanetova vdova v internaciji. Tako nikoli ni poznala očeta.

Moj dragi starejši tovariš Stane Smolič, ki je delal za NOB mnogo več kot jaz, pa leži v Vartvi vasi na pokopališču. Velikokrat mislim nanj...

AVGUST RAKOŠE

»Velikokrat mislim nanj«

Okroglo in oglate

Podražene storitve... P. Madu Rodolfo, predsednik čarovniškega sindikata v Južni Afriki je pred nedavnim uradno naznanil, da je sindikat prisiljen zvišati cene svojim storitvam za 17 do 35 %. Tako bo stalo npr. izganjanje hudobnega duha iz moškega srca en funt, namesto dosedanjih devet šilingov, izganjanje hudiča iz ženskega srca pa bo odlej stalo, namesto enega funta in devet šilingov, dva funta, češ da je izganjanje hudiča iz ženskega srca nepornejše (hudič je pač moškega spola in ima rajši ženske ko moške). Za posredovanje neposrednega vzleta pokojnikove duše v nebesa pa bo treba plačati namesto tri štiri funte. Pravzaprav kar poceni potovanje v nebesa!

Moralna smrt nekdanjega velikega pisatelja. Nobelov nagrajenec, ameriški pisatelj John Steinbeck, znan zlasti po svojih naprednih romanih (Sadovi jeze, Miši in ljudje), se je tako hudo spozabil, da je, čeprav mu ne bi bilo treba, ker se mudi v Vietnamu kot dopisnik, celotno streljal na borce Osvobodilne fronte. Steinbeck je takole pisal mislijeni prijateljici Alice: »Draga Alice, če srečate koga, ki pravi, da je treba to vojno končati, ga udarite močno po zobeh namesto vašega starega Johna! Na drugem mestu pa pravi: »Draga Alice, samo bedak ima lahko vest, ki mu brani ubijati te ljudi...« Ves napredni in človekoljubni svet se zgraža, zgrajo se celo številni Američani. Dva velika francoska lista sta pisala o njem: »Le Monde: »Od vseh pustošenj, ki jih povzročajo vojne, ni ugonabljanje inteligence najmanjše!« »L'Express: »V vseh vojnah so žrtve. Steinbeck je — za svoje nekdanje bralce — v Vietnamu umrl.«

»V naravi je vse dobro, drevje raste, reke tečejo, ptice poje, zvezde sijo, le nemirni človek se mudi, se vznemirja, seka gozdove, premetava zemljo, plove po morju, potuje, teka, ubija živali — samega sebe...« je napisal francoski pisatelj Gustav Flaubert (1821—1880).

Leta 1941 sem bil v službi na kranjski pošti, čeprav sem drugače po poklicu čevljarški pomočnik, skupaj z Vinkom Rupnikom, moj brat Miloš pa je delal na železnici. Vsi trije smo že imeli zveze z OF. Še istega leta so nas poslali v Celovec. Jaz in Rupnik sva dobila nalogo, da bi na tamkajšnji pošti kradla pisma, ki so jih svojci pisali nemškim vojakom na fronto, oziroma vojaška pisma svojem. Moj brat pa je delal v tovarni čevljev Nenner.

Konec 1942 sem dobil iz Kranja obvestilo, da so v Celovcu sovjetski vojni ujetniki

Ugodili so mi in tako sem se znašel v tovarni čevljev, kjer sem zaposlil za službo.

Kako se približati skupini ujetnikov, ki so jih Nemci pripeljali v Celovec kdo ve odkod — o tem sva z bratom Milošem vsak dan razpravljala. Pri delu in tudi drugače so bili tihi in zadržani, z nikomer prijazni, sami vase zaprti, vedno žalostni in potrti, toda zelo bistri v opazovanju.

Ze s pogledi, oziroma srečanju z očmi smo si odkrivali misli, spočetka meglene in dvoumne, nato pa vse bolj odkrite in prisrčne. Tako smo se približevali drug drugemu in ni bilo dolgo, ko smo si že po-

so jima namreč vsi zagotavljali, da pridejo za njima in ju prosili, naj se čimprej javita ter poročata o vsem, kar bi jih utegnilo zanimati.

Skupina naj bi potovala peš prek Karavank do podnožja Storžiča in Kriške gore. Kdor pozna te kraje, si lahko zamislil, kako nevaren je bil ta načrt.

Tako smo nazadnje torej ostali samo trije: Favorski, Polunjin in jaz. Brat Miloš je namreč že prej odšel k partizanom. Zato smo se odločili za drugačen načrt, ki je še vedno imel v sebi precejšen del neprevidnosti in je bil tudi nevaren. Toda če bi bili o tem

kih besed pa nisem zlahka našel in ruska tovariša sta od mene vedno bolj glasno terjala razumljivih pojasnil. Okoli- ca je na nas tri že postajala pozorna, mi pa nismo smeli pokazati niti strahu niti zadrege. Ko tovarišema nisem mogel razumljivo povedati mojih zamisli, sem enega izmed njiju prijel za suknjič in ga neopazno potegnili v kupe, poln nemških policistov. Le trije sedeži so bili za silo prosti, če bi se stisnili. Posedli naj bi ločeno, toda tega spet nisem mogel tovarišema povedati. Nista mogla prebrati mojih misli, pojasnil pa nista razumela, zato sta se me kar

oklenila in mrmraje zahtevala prostor od Nemcev. Ti so se presedli tako, da je bila naša trojka skupaj. Očitno se jim je zdelo, da smo zanesljivi podaniki nacističnega rajha, saj bi si drugače ne upali na vlak, zlasti pa ne v njihov kupe.

Ko je tako minilo prvo razdobje tesnobe, je nastopilo drugo: strah pred železniško policijo, ki spremlja sprevodnike in legitimira potnike. Obveščen sem bil, da to počenja na preskok, zato včasih legitimiranja sploh ni. Šobotni vlak je natlačen, sem si mislil, zato bomo morda imeli srečo. Toda uračunal sem se. To sem spoznal, ko sem pri vratih zagledal sprevodnika v spremstvu dveh policajev. Eden za drugim sta premerila z očmi potnike in kupeju in na moje nepisno veselje je sprevodnik zaprl vrata ter nadaljeval skupaj s policajema pot. Polunjin in Favorski najbrž nista niti vedela, kakšni nevarnosti smo ubežali.

Policaja sta najbrž mislila, da smo mi trije civilisti aretiranci, ki nas peljejo kdo ve kam in zato niso zahtevali od nas dokumentov.

Vlak, ki je vozil do obiska sprevodnika in obeh policajev (Nadaj, na 10. strani)

Z Genadijem in Borisom k partizanom

Boris Polunjin, eden izmed prvih Rusov, ki se je pridružil slovenskim partizanom

in da naj skušam stopiti v stik z njimi. Začudil sem se, da nisem zanje vedel, in v Kranju pa so vedeli... To mi je sporočil Vinko Rupnik iz kranjske OF. Zahteval sem, naj me odpustijo iz službe na pošti, kjer kot čevljarški pomočnik ne morem toliko koristiti nemškemu vojnemu gospodarstvu kot bi lahko v tovarni čevljev.

vsem zaupali. Območje tega zaupanja se je naglo širilo in nas kmalu tako zblizalo, da smo si lahko odkrivali načrte in skrite želje: čimprej pobegniti iz taborišča in se pridružiti partizanom.

Tovariša Genadij Aleksandrovič Favorski in Boris Polunjin sta bila nekakšna voditelja sovjetskih ujetnikov in sta to zamisel prenašala na druge svoje tovariše. V decembru 1942 in januarja 1943 je bil načrt za pobeg v glavnem že narejen, le nekaj podrobnosti je bilo treba urediti za varnejše potovanje. Nastopajoča zima in razmeroma velike razdalje so bile krive, da smo prav te podrobnosti morali urejati več kot mesec dni. V tem času pa je v skupini sovjetskih ujetnikov splahnelo prvotno navdušenje, kar smo odkrili šele nekaj dni pred pobegom oziroma odhodom k partizanom. Prvotno smo se namreč dogovorili, da bi pobegnili vsa skupina, toda nazadnje sta vztrajala samo Favorski in Polunjin. Za oklepanje drugih je bil kriv strah pred mrazom, posebno pa negotovost, kam bodo prišli. Zato sta imela Polunjin in Favorski pravzaprav nekakšno izvidniško nalogo. Ko sta odhajala,

še dolgo razmišljali, bi še dlje čakali na odhod.

Za pobeg smo si izbrali soboto. Pri tem smo računali, da nas naslednji dan, to je v nedeljo, še ne bodo pogrešali na delu, ker ob nedeljah nismo delali. Predno bi zvedeli, da nas ni, bi bili že daleč in bi tudi patrolja ali tiralica ne pomagali.

O mraku smo odšli na železniško postajo v Celovcu. Vlak proti Kranju je bil že pripravljen za odhod. Nekoliko notranje tesnobe, še več pa poguma — in že smo napravili prve korake v svobodo. Toda to nam še ni prineslo olajšanja, občutki negotovosti in nevarnosti so se nam stopnjevali. Povsod, kamor smo stopili, smo naleteli na večje ali manjše skupine oboroženih Nemcev v uniformah. Kako naj se rešimo iz vlaka, če nas bo doletela kakšna neprijetnost? Neštete misli so se nam porajale v glavah, trenutek zatem pa je vlak že potegnil, za razmišljanje ni bilo več časa. Poiskati je bilo treba čimbolj varen prostor v vlaku, toda kje? S Favorskim in Polunjirom sem se sporazumeval lahko samo v primerih, ko sta ruska in slovenska beseda enaki ali vsaj podobni. Ta-

POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital
TOVARNE Svilanit KANNIK

DROBNE

zanimivosti

• **Število diabetikov** (sladkorno bolnih) se v poslednjih letih nenehno povečuje. Pred 50 leti je število takih bolnikov v evropskih deželah znašalo 0,6 %, po prvi svetovni vojni je število diabetikov doseglo že 1 %, pozneje 2 %, 1965. leta pa se je število teh bolnikov v nekaterih deželah povečalo že na 12 %. Sladkorna bolezen vzbuja precejšnjo skrb, postala je tako rekoč važno socialno vprašanje, ter utesne pogosto povzroči invalidnost.

• **Nekatera zdravila**, ki vsebujejo tudi nekaj broma, se uporabljajo za pomirjanje. Če jemlje kdo večje količine takšnih zdravil ali če jih jemlje redno v daljšem razdobju, pride do zastrupitve s bromom, ki se imenuje — bromizem. Glavna znamenja zastrupitve so: motnje v miselni zmožnosti in spominu, motnje zavesti, motnje govora in negibnost. V hudših primerih utesne priti do pojavov, ki so podobni duševnim obolenjem, do tako imenovane — bromne psihoze.

• **Vrbi se pravi po latinsko: salix**. Po latinskem imenu so zdravilni snovi, ki je v skorji in listju vrbe, vzdeili ime: salicin. S hidrolizo in oksidacijo tega glikozida se pridobiva organska kislina kristalne oblike: salicilna kislina ali salicil, ki se proizvaja industrijsko s sintetičnim postopkom. Salicilna kislina in še bolj njeni derivati (iz nje izpeljane snovi): natrijev salicilat, salicilamid in drugi se uporabljajo v zdravilstvu kot pomembna zdravila.

• **Kdaj je človek pijan?** 20-odst. zgoštev alkohola v krvi povzroča lahko opitje, človeka s 25-odst. zgoštvijo alkohola v krvi je moč šteti za zmerno do izrazito pijanega, človek pa, ki ima v krvi 30-odst. zgoštev alkohola, je nedvomno pijan. To so samo poprečna merila, ker so med posamezniki velike razlike. 40-odst. zgoštev alkohola v krvi je vedno znamenje hudega opitja, 50 do 80-odst. zgoštev alkohola v krvi pa je lahko smrtno nevarna, vendar pa so tudi posamezniki, pri katerih se pokažejo očitna znamenja pijanosti tudi pri zgoštvitvi alkohola v krvi, ki ne doseže niti 20 %.

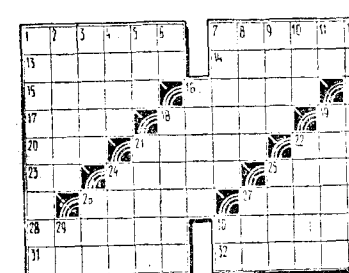
POJEM ELEGANCE SO KRAVATE terital

TOVARNE Sorlanit KAMNIK

nega, človek pa, ki ima v krvi 30-odst. zgoštev alkohola, je nedvomno pijan. To so samo poprečna merila, ker so med posamezniki velike razlike. 40-odst. zgoštev alkohola v krvi je vedno znamenje hudega opitja, 50 do 80-odst. zgoštev alkohola v krvi pa je lahko smrtno nevarna, vendar pa so tudi posamezniki, pri katerih se pokažejo očitna znamenja pijanosti tudi pri zgoštvitvi alkohola v krvi, ki ne doseže niti 20 %.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. angleški kemik in fizik, po katerem se imenuje slepota za barve (John, 1766-1844); 7. priimek narodnega heroja, komandirja II. vipavske čete, padele 26. II. 1943 v dolini Idrijske Bele, partizansko ime Vojko; 13. prebivalca pokrajine v Grčiji; 14. mesteca v Italiji ob Jadranskem morju blizu Ancone; 15. borilni meč; 16. priimek vodilnega aktivista med vojno na Primorskem, sedaj predsednik Zveze prosvetno-kulturnih organizacij Slovenije (Branko); 17. čas prehoda iz dneva v noč; 18. reka v severovzhodni Srbiji, pritok Donave; 19. sedemnajsta in štiriindvajseta crka abecede; 20. orel iz germanske mitologije; 21. hrana za ptičnike; 22. angleški polarni raziskovalec na severu Amerike (John, 1813-1893); 23. kratica za starejši; 24. Jurčičev roman; 25. angleški filmski producent (Arthur); 26. pritok Belega Drina; 27. ozke; 28. drugo ime za indigo; 30. starodavni grad nad Trstom na naši strani; 31. grški bog svetlobe; 32. igralne karte.

valec na severu Amerike (John, 1813-1893); 23. kratica za starejši; 24. Jurčičev roman; 25. angleški filmski producent (Arthur); 26. pritok Belega Drina; 27. ozke; 28. drugo ime za indigo; 30. starodavni grad nad Trstom na naši strani; 31. grški bog svetlobe; 32. igralne karte.

Navpično: 1. priimek večkratnega partizanskega komandanta, avtorja brošure »Kratek tečaj za partizanske poveljnike«, partizansko ime Urban; 2. priprava, pristoj, osebe kake ustanove itd.; 3. priimek dolgoletnega pevovodje Prešernovega zbora iz Kranja (Peter); 4. zvišaja, ukana; 5. okrajšava za okrajini; 6. predlog; 7. partizansko ime narodnega heroja Matije Blejca, komandanta Kokrškega odreda, padele 24. XII. 1942 v Savinjski dolini; 8. umetni človek, avtomat; 9. tuje moško ime; 10. hladno orožje; 11. skrajni konec celine; 12. ime in priimek narodnega heroja, politkomisarja prve grupe odredov, umrl 20. X. 1942, partizansko ime Stefan; 16. bicevje; 18. dišega vetrna rastlina; 19. vulgarno neakosni otrok; 21. partizansko ime narodnega heroja Lada Mavsarja, komandanta enega izmed bataljonov 14. divizije, padele na Graški gori 1944; 22. slovenski filmski in dramski igralec (Alb); 23. brezdušno, mehanično urjenje ali vzgajanje; 25. domača pernata žival; 26. skrajšano moško ime; 27. kratica za nastavljanje; 29. kratica pri nastavljanju na pismih; 30. kratica za smučarski klub.

Nova odkritja s procesa proti vojnim zločincem v Nürnbergu

Dnevnik varšavskega rablja

Pripoveduje ameriški major William H. Coogan, načelnik službe za iskanje in zbiranje nacističnih dokumentov

Angleški in ameriški agenti obveščevalne službe so že precej pred koncem vojne začeli zbirati dokumente o nemških oboroženih silah in nacističnih voditeljih, ki naj bi jih zavezniki uporabljali kot dokazno gradivo na procesih. Pošiljali so jih v zbirna središča, ki so bila v Frankfurtu, Beirichu, Marburgu, Kasslu in Freisingu. Ko sem postal načelnik te službe, sem poleti 1945 obiskal zbirna središča. Mislim sem, da bom našel prave dokumentacije, kot knjižnice urejene zbirke listin in knjig. Toda bilo je drugače: dokumenti so bili raztreseni, kakor da bi jih zmetali s tovor-

Major William H. Coogan

njaka. Dokumentov, ki sem jih iskal in ki naj bi jih obdelal in pripravil za proces v Nürnbergu, je bilo nekaj sto ton. Tega si prej sploh nisem mogel predstavljati. Stremuški nacistični voditelji so imeli dnevnik, v katere so zapisovali vsako svojo misel in dejanje. Slo je za to, da ugotovimo, kaj je v dokumentih, ki jih imamo v rokah.

Odšel sem v Pariz in Frankfurt iskal sodelavce, ki bi lahko hitro prevajali iz nemščine in znali presoditi vrednost vsakega dokumenta. V nekaj dneh sem zbral ducat ljudi s takšnimi lastnostmi: med njimi so bili ameriški državljani, oficirji nemških staršev, begunci, ki so delali v naši vojski, ki so poznali nemščino in vedeli, kaj nas zanima. Naglo sem jih poslal v zbirna središča.

Najpomembnejše dokumente so s posebno pošto pošiljali v naš pariški urad, pozneje pa v Nürnberg, kjer smo jih temeljite pregledali. Dnevnik, beležke, poročila nacistov so kar deževali. Ko smo opravili delo, je vsakdo izmed nas pregledal najmanj 100.000 dokumentov. Izbrali smo jih 4000. Toda trajanje razprave je bilo omejeno na devet mesecev, razen tega je bilo predvideno, da bi o vsem dokaznem gradivu razpravljali v sodni dvorani, tako da smo morali to število zmanjšati na polovico. Obtoženci so priznali, da so vsi dokumenti resnični.

Izvor in verodostojnost slehernega akta smo ugotavljali na poseben način. Vsak dokument je dobil številko in oznako, potem pa dodatek, v katerem je pisalo, v kakšnih okoliščinah smo ga našli in kaj dokazuje njegovo resničnost. Vse pomembne dokumente smo spravili v sef, ki so ga stražili vojaki. Nato smo dokumente predvedli v angleščino, fotokopije

izvirnika in prevoda pa so dobili člani sodišča in branilci.

Vsak obtoženec in vsak branilec je lahko zvedel za vsebino dokumenta, ki bo prišel pred sodišče. Med procesom je obramba izpodbila verodostojnost samo dveh dokumentov. Nič več. Obtoženci in branilci so bili vnaprej obveščeni, kateri dokument bo na vrsti.

Med najpomembnejšimi dokumenti, ki so prišli v naše roke, je bil popoln arhiv Wehrmachta. Bil je v železniških vagonih, ki jih je zasedla ameriška vojska. Arhiv sta čuvala nemška civilista, ki sta dolga leta hranila, zapisovala in razvrščala te papirje. Imela sta natančna navodila, kako uničiti dokumente, če bi se pokazala najmanjša možnost, da pridejo v sovražnikove roke. Toda civilista nista izpolnila povelja, marveč sta celo sodelovala z nami.

Dnevnik maršala Jodla smo našli za umetnim zidom nekega gradu v Porenju. Nekaj izredno pomembnih dokumentov o maršalu Keitlu smo našli v nekem rudniku kamene soli. Izredno pomembno je bilo tudi odkritje cele zbirke dnevnikov in korespondence Alfreda Rosenberga. Ze tisto, kar smo našli, je zadostovalo, da bi ga obesili, ker je dokazovalo njegovo neposredno odgovornost za pokol milijonov Židov in izseljencev. V nekem gradu pri Marburgu smo odkrili nekaj sto ton dokumentov: arhiv nemškega zunanega ministrstva od leta 1937 do 1944, arhiv vrhovnega poveljstva Wehrmachta in mornarice, zraven tega pa še 85 zvezkov s stenografskimi zapiski sestankov Hitlerja ter njegovih generalov in sodelavcev.

Neki nemški dezertar me je vodil tudi v sovjetsko cono. V rudniku pri nekem hribu so

Nemci skрили vse filme, ki so jih posneli v koncentracijskih taboriščih. Toda ko sem prišel tja, sem našel le nekaj kosov filmskega traku. Večino so Nemci zažgali.

Najstrašnejši in najbolj pretresljivi dokument, ki mi je prišel v roke, je bil eleganten, v usnje vezan zvezek s fotografijami, ki ga je sestavil esesovski brigadni general Jürgen Stroop, poveljnik nemških enot, ki so uničile varšavski geto in pobile Žide, ki so živeli v njem. V tej knjižici je general Stroop ponosno popisoval svojo dejavnost zoper 56.065 mož, žena in otrok, ki jih je dal zverinsko pomoriti.

Spominjam se, da se je dnevnik začel s temi besedami: »Varšavskega geta ni več...« Potem je sledil natančen popis — dan za dnem — strahotnega pokola. Fotografije so prikazo-

To je fotografija iz dnevnika esesovskega generala Jürgena Stroopa, posneta spomladi 1943. Na Himmlerjev ukaz je Stroop »likvidiral« zadnje Žide v varšavskem getu. Na sliki: skupino Židov ženejo na morišče.

vale moritev žena in starcev in tisočere otroke, ki so pomrli od lakote. Na slikah so bile tudi hiše v plamenih in nedolžni ljudje, ki so skakali iz njih na cesto. Nekaj takšnega si človek težko predstavlja. Toda ti dokazi še vedno obstajajo. Mislim, da bi jih ljudje morali večkrat brati. Ne bi jih smeli imeti za kazenski prihodnjih generacij, marveč za spomenik strahote, ki naj bi preprečil nekemu narodu in diktatorju razpolagati z življenjem in usodo človeštva.

(Nadaljevanje prihodnjič)

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in knjižari CJP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 599-XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-23 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

(Nadaljevanje z 9. strani)

še kar hitro, se je zdaj pomikal mučno počasi. Od Jesenice do Kranja je vožnja trajala celo večnost. Vlak je seveda vozil enako hitro kot prej, le mi smo bili nestrpni, kdaj pridemo do Kranja, kjer bomo v glavnem že prestali največjo nevarnost.

Prispeli smo v Kranj brez težav in se presedli na tržičana, ki je po krajšem čakalnju odpeljal. V trenutku, ko smo že računali, da je vse za nami, pa je vstopil v naš kupe sprevodnik in se obrnil tako, da je svetilka na njegovih prsih osvetlila naš kot sicer slabo zasedenega vagona, medtem ko je bil drugi del v temi. Ko je preščitnil naše vozovnice, pa se je obrnil tako, da je bila razsvetljena vsa dolžina vagona, tako tudi del, kjer so nam nasproti sedeli drugi delavci naše tovarne. Ti so nas vse tri dobro poznali, vedeli so za Favorskega in Polunjina, da sta Rusi in da torej v Tržiču nimata kaj iskati. Videl sem jih, kako se spogledujejo, in kar bral njihovo začudenje. Med njimi sta bila tudi dva, o katerih smo sumili, da sta ovaduha. Eden izmed njiju je na postaji v Dupljah izstopil. Pomislil sem, da bi lahko obvestil orožnike, ki bi nam na naslednji postaji, v Križah, pripravili sprejem. Nisem se zmotil! Kasneje, že kot partizan, sem zvedel, da so orožniki v Križah obkolili ves vlak in vse potnike legiti-

mirali, nas pa seveda ni bilo med njimi. Nekaj sto metrov pred postajo Križe smo namreč poskakali iz drvečega vlaka...

Z neverjetno naglico smo drveli prek njiv in travnikov proti robu gozda, kjer nas je pod starim hrastom čakal pokojni Viktor Uzar. Z njim sta bila tudi njegov stric Janez iz Sebenj pri Tržiču ter pokojni Boris, doma nekeje iz okolice Begunj.

Prvo partizansko noč smo prespali pod smrekami Udinboršta, da bi naslednjega dne nadaljevali pot do Velike gmajne, kjer je taboril Kokrški bataljon. Tja smo prišli že v trdi temi in z nestrpnostjo pričakovali jutranjega svita. Bili smo v povsem neznanem svetu in zato sila radovedni,

bila že prej najbrž izkušena vojaka. Hotela sta se udeležiti vsake akcije, stalno sta sprasovala, kdaj pojdemo nad Nemce in domače izdajalce. Najbrž sta čutila, da je zdaj možnost maščevati se za vse, kar so nacisti prizadejali njuni domovini.

Prihod prvih dveh tovarišev, sovjetskih ljudi, pa je imel za nas še drugačen, neprecenljiv pomen. Povečana sovražnikova dejavnost je marsikateroga omahljivca med našimi rojaki spravila na dvomljiva pota. Prav v take hiše sta vstopala Genadij in Boris, pred tem pa je kak naš borec dokazoval, da je Rdeča armada že na slovenskem ozemlju. Navadno je skupina partizanov med tem ali pred tem s hitrimi koraki večkrat

petil na Kolovcu, najmanj pa v bolnišnici, temveč pod Žiškim hribom nad vasio Žiče.

Neki Silvester in Boris sta prišla v premično bolnišnico okoli polnoči, naslednji dan pa smo doživeli napad, pripoveduje Rastko Pirš. »Okoli tri do štiri tisoč Nemcev je obkolilo hrib. Ob cesti so postavili zasede, pod vrhom hriba pa zažgali gozd. Nato so se z leve in desne strani v strelski vrsti pomikali proti gozdni drči, kjer so pobili tiste, ki se niso mogli rešiti.«

To je bila premična bolnišnica brez stalnega mesta. Selili so se iz ene goščave v drugo. Tako nihče ni mogel vedeti, kje so trenutno, najbrž pa je nekdo Nemcem izdal širši okoliš, po katerem so se gibali.

Poiskal sem jo in dejala mi je:

»Da, Borisa Polunjina se prav dobro spominjam, saj sva ležala skupaj v vrsti. Na večer pred tragedijo mi je pripovedoval, kako in odkod je prišel k partizanom. K nam v bolnišnico je prišel dan ali dva pred napadom. To se je zgodilo v Žičkem hribu, ujeli so me in mi pozneje kazali slike ubitih partizanov. Padel je tudi moj oče, na sliki pa sem spoznala tudi Borisa. Žrtve so pripeljali v Radomlje, grobar jih je pokopal izven pokopališča.

Mene so Nemci odpeljali v bolnišnico na Golniku...«

Anica Seme mi je svetovala, naj se pozanimam še pri njeni sestri, ki je leta 1943 živel v vasi Žiče in ki se bo dogodka spominjala tudi zato,

Z Genadijem in Borisom k partizanom

kakšno je resnično partizansko življenje, v katerega smo se vključili. Genadij in Boris sta med borci brž našla starega znanca, mojega brata Miloša-Cveta. Vsem nam je postalo laže...

Borci so največ pozornosti posvečali tovarišema Rusoma, od katerih so hoteli zvedeti kar največ o njuni domovini. Oba sta se kljub povsem novim razmeram takoj vživela v partizansko življenje, saj sta

obšla tako hišo. Njeni prebivalci so tako pomislili, da je partizanov na stotine. Koliko časa smo hodili okoli hiše, pa smo določili po tem, kako smo ocenjevali omahljivost družine v njej.

Koliko sta ta dva tovariša pripomogla k utrjevanju naše gibanja na tržičkem območju, številčno ni mogoče izmeriti. Brez dvoma pa sta imela velike zasluge, ki ne morejo biti nikoli pozabljene. Zaradi tega se še zdaj, po tolikih letih, radi s hvaležnostjo spominjamo pokojnega Borisa in še živečega Genadija.

Poižvedoval sem tudi, kako je padel Boris skupaj s tovariši iz partizanske bolnišnice.

O tem mi je pripovedoval Luka Pirš iz Radomelj naslednje: »Bral sem članek v »TV 15« in mislil, da se bo kdo oglašil in povedal resnico. Čudim se, kako se je moglo zgoditi, da so me proglasili za izdajalca. Bil sem namreč bolničar na Kolovcu, torej tisti, ki naj bi bil nehoti Nemcem pomagal odkriti bolnišnico.«

Pri Rastku Piršu sem zvedel, da je bil Luka v času, ko so Nemci odkrili bolnišnico, drugje na zdravljenju in da torej pisanje o bolničarju, ki so Nemci zaradi njegovih stopinj v snegu našli bolnišnico, ne velja zanj. Dogodek pa, ki ga opisujejo, se sploh ni pri-

val. Vaščani iz Žič in Dolenje so morali padle borce prepegljati v vas Rovo, od tam pa v Radomlje, kjer so jih pokopali v močvirju izven pokopališča. Na istem kraju so pokopane tudi druge žrtve nacizma iz Radomelj in okolice. Zaradi močvirja in tudi drugega kraj ni bil primeren za ureditev spomenika, zato smo poiskali drug kraj ter tam za praznik republike 1960 odkrili grobišče s spomenikom. Ta kraj leži sredi vasi Radomlje.

Rastko Pirš mi je še svetoval, naj se glede podatkov obrnem na Sava Avblja, ki je bil prav takrat v pokretni bolnišnici. Obiskal sem ga in povedal mi je, kako je bilo:

»Dobro se spominjam dogodka,« je pripovedoval, »zdi se mi, da sta bila dva Rusi. Spominjam se mladega, gibčnega fanta, ki sem ga občudoval, kako je bil izurjen in večkrat kot blisk vrgel na tla, si našel zaklon, kjer ga ni bilo videti in že je imel puško pripravljeno na strel in obrnjeno proti Nemcem. Točnega datuma, kdaj je prišel k nam, se ne spominjam, vem pa, da dolgo ni bil pri nas. Med preživeli mi, ki so bili v bolnišnici, je tudi Anica Seme iz Duplice. Ona je bila takrat ranjena, morda bo vedela povedati kaj več o Borisu.«

ker je bil med padlimi njen oče.

Obiskal sem jo in spet zvedel, da žrtve niso padle v Žičkem hribu, ampak v Ravnah pri Veliki Lašni. V Žičkem gozdu sta bila ranjena le sestra Anica Seme ter neki partizan, ki so ga Nemci potem takoj ustrelili. Drugi ranjenci pa so se umikali prek bližnjih hribov proti Ravnah, kjer so jih Nemci obkolili.

O dogodku sem spraševal tudi druge vaščane in končno prišel do Golmajerja iz vasi Kolovec. Ta mi je povedal, za naslov kmeta s Kolovca, ki je pripeljal padle iz Raven, pri Veliki Lašni v Radomlje. To je bil Kofinarjev Luka, ki je tudi padel med vojno. Njegova mati pa je videla na lastne oči goreči gozd in mi sama pokazala ta kraj. Prav tako je videla padle na vozu, v katerega so bili vpreženi njeni konji. Razen tega sem od nje zvedel še za nekatere podrobnosti v zvezi s tem dogodkom, tako da ni nobenega dvoma več v resničnost izpovedi.

Tako je torej dokazano, da je Boris Polunjini padel v Ravnah pri Veliki Lašni dne 18. aprila 1943 (ne pa 19. aprila 1943 na Kolovcu), med 15. in 16. uro. Pokopali so ga skupaj z drugimi naslednjega dne, to je 19. aprila 1943 v dopoldanskih urah v močvirje zraven pokopališča v Radomljah.

Grobišče s spomenikom padlim brcem v Radomljah pri Domžalah, kjer je kot neznan borec pokopan Boris Polunjini. Kmalu bo na spomeniku vklesano tudi njegovo ime